Gemeente Oss

Gespreksnota

Gebiedsvisie Vitaal Buitengebied Oss

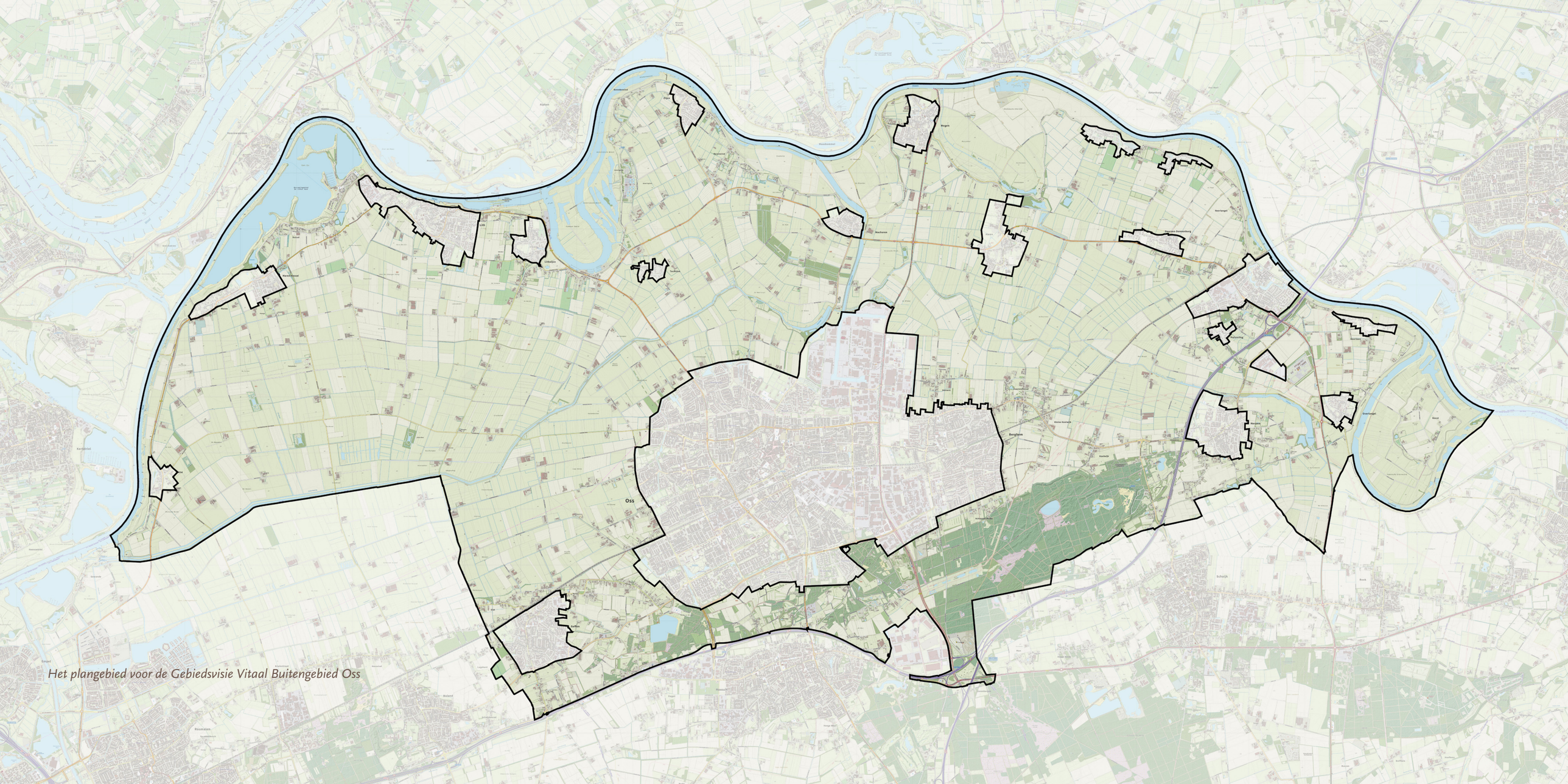

Het plangebied voor de Gebiedsvisie Vitaal Buitengebied Oss

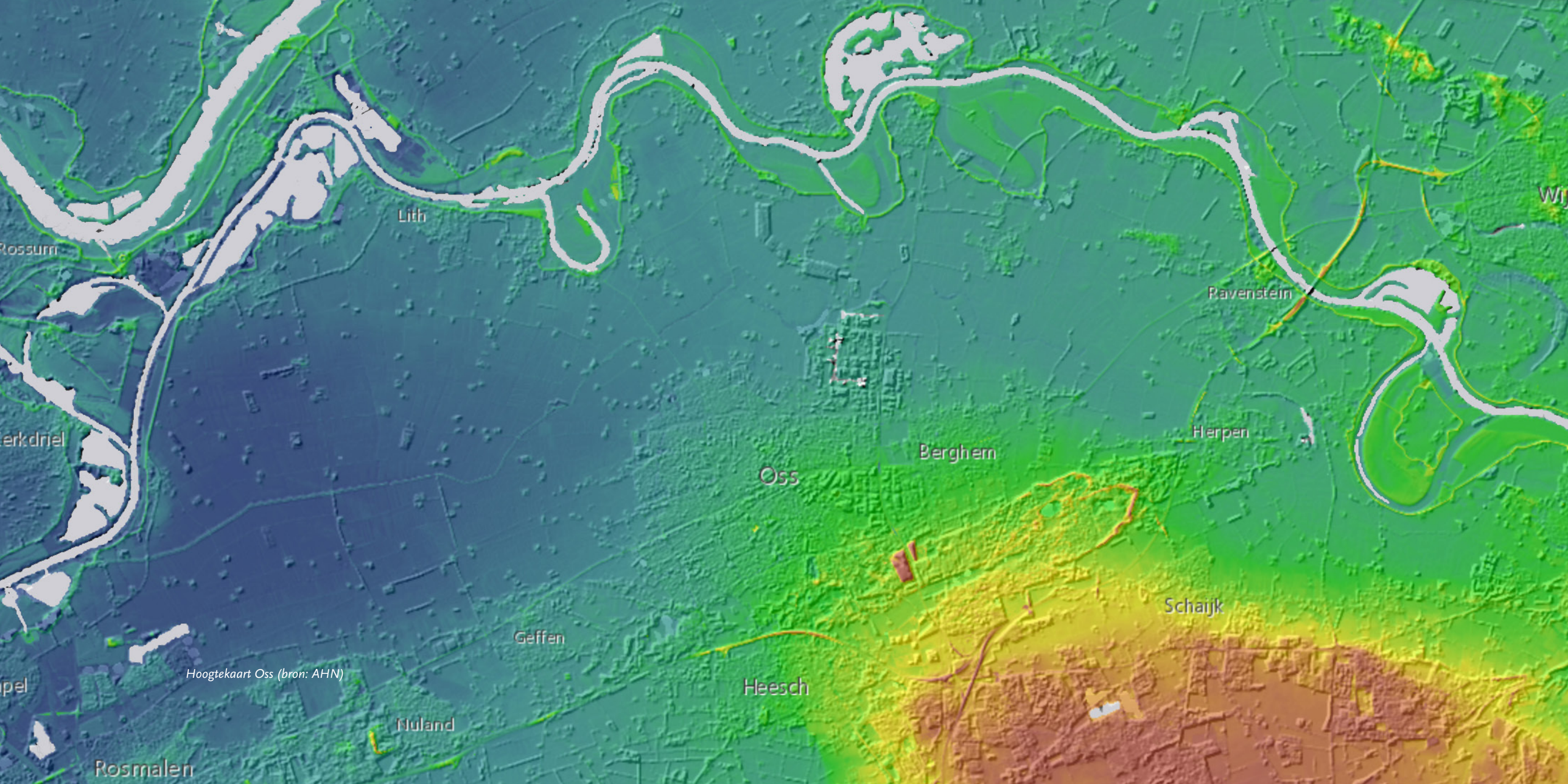

Hoogtekaart Oss (bron: AHN)

Status CONCEPT
Datum 1 oktober 2020

Inhoudsopgave

1 Voorwoord 7

1 Inleiding 10
1.1 Waarom een visie en gespreksnota? 10
1.2 Waar gaat de visie over? 10
1.3 Hoe gaan we de visie gebruiken? 13
1.4 Met wie gaan we de visie opstellen? 14
1.5 Hoe is deze gespreksnota opgebouwd? 15

2 De hoofdlijn 17
2.1 De kwaliteiten van ons buitengebied 17
2.2 Een dynamische tijd 20
2.3 Op zoek naar de juiste balans 22
2.4 Oss in de omgeving 26
2.5 Het perspectief van de burger 26

3 Agenda voor het gesprek 27
3.1 Wat zijn de opgaven voor de visie? 27
3.2 Wat hebben we al besloten? 52
3.3 Hoe gaan we het organiseren? 54
3.4 Wat willen we bereiken? 56

Bijlagen 58
Bijlage 1 Betrokken stakeholders 58

Voorwoord

Om duidelijk te maken wie Oss is, noem ik ons vaak een stadteland of een kleine provincie. Onze gemeente is ruimtelijk gezien namelijk anders van aard dan veel andere gemeenten. We hebben een middelgrote stad, 23 stadjes en dorpen en een heel groot buitengebied. Daarmee is Oss een fascinerende gemeente met uitdagingen en kansen in het kwadraat. Die in elk van die drie deelgebieden anders zijn.

De Omgevingswet die in 2022 van kracht wordt, verlangt van ons dat we een streefbeeld opstellen waarin we schetsen hoe Oss er in de komende decennia uit moet gaan zien. Dat moeten we voor onze hele gemeente vertalen in één allesomvattende Omgevingsvisie. Daarvoor gaan we deelvisies maken voor de drie gebieden van ons stadteland.

Dat doen we met intensieve betrokkenheid van onze gemeenschap. We gaan met inwoners en belanghebbenden in gesprek om te horen hoe zij erover denken. We realiseren ons dat visies, meningen en belangen uiteenlopen. En dat niet iedereen zich geroepen voelt om mee te denken. Toch gaan we proberen zoveel mogelijk mensen te betrekken. Zodat de gemeenteraad die uiteindelijk de keuzes maakt, weet wat er speelt en leeft en dat in zorgvuldigheid kan meewegen.

Op basis van deze gespreksnota gaan we het gesprek aan over het buitengebied. Ons buitengebied is groot, gevarieerd en natuurrijk. En daarmee aantrekkelijk voor wonen, werken en recreëren. Maar juist daar spelen ook de grote “het moet echt anders”- transities met betrekking tot klimaat, energie en landbouw. Want daar is ruimte. Dat leidt tot botsende belangen en maatschappelijke spanningen zoals over waterveiligheid, windmolens en de landbouwmaatregelen.

We willen een vitaal en multifunctioneel buitengebied behouden, waarin een nieuw en duurzamer evenwicht ontstaat. Tussen het agrarische gebruik, natuur, biodiversiteit, recreatie, wonen, klimaat en energieopwekking. Dat stelt ons voor nieuwe opgaven en biedt tegelijkertijd nieuwe kansen. We willen de dynamiek bevorderen, ruimte geven aan nieuwe, ook economische mogelijkheden en innovaties stimuleren. In de geest van de Omgevingswet. Onder meer door de koppelkansen te benutten die de verschillende opgaven bieden. Daarvoor is nodig dat we het buitengebied in deelgebieden bezien waarin we de kwaliteiten, waarden en belangen in zwaarte wegen en vertalen naar beoogde ontwikkelrichtingen.

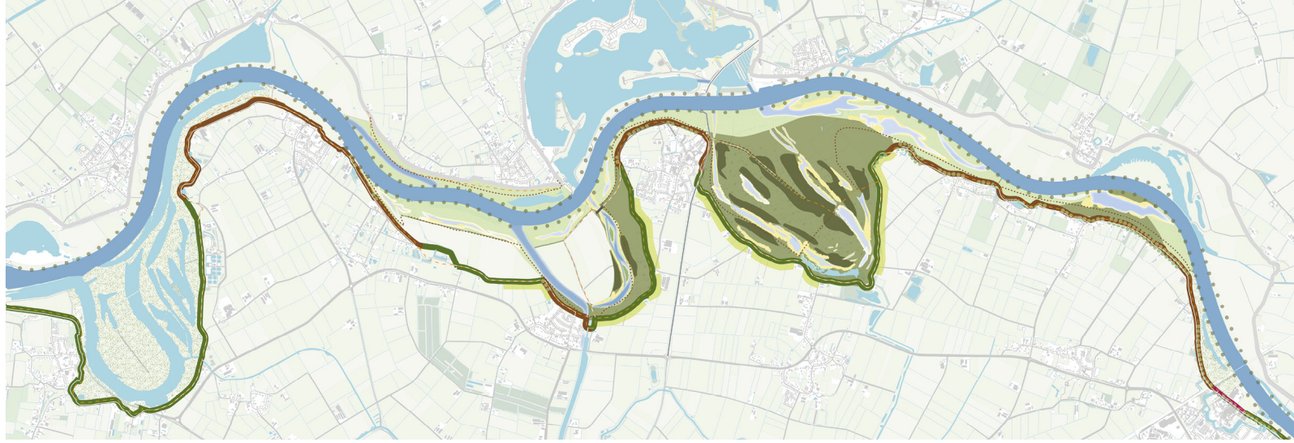

Het project Meanderende Maas is een concreet en sprekend voorbeeld van de ontwikkeling in ons buitengebied. Waterveiligheid staat centraal. Maar de maatregelen worden zo ingericht dat daarmee tegelijkertijd de toegang tot de haven wordt verbeterd, er een groot nieuw riviernatuurgebied bijkomt, de bomen op de dijk en de bakenbomen zoveel mogelijk blijven behouden, het erfgoed wordt gespaard en recreatie en toerisme worden verrijkt. Op dezelfde manier verkennen we al geruime tijd hoe in de polder koppelingen kunnen worden gelegd tussen onder meer landbouw en energie-opwekking en andere waarden zoals natuur en biodiversiteit. Deze gespreksnota is de start voor eenzelfde integrale gebiedsgerichte benadering, maar nu voor het gehele buitengebied.

Graag gaan we samen met onze inwoners en andere belanghebbenden op zoek naar het nieuwe, toekomstgerichte evenwicht waarnaar we voor ons buitengebied op zoek zijn. Deze gespreksnota geeft de aanzet daartoe. En in het boekje Mens en Maasland is te lezen hoe ons gebied zich in de loop der tijd heeft gevormd. Want verandering is van alle tijden.

mr J. van der Schoot
Wethouder Buitengebied c.a.

1 Inleiding

1.1 Waarom een visie en gespreksnota?

Op weg naar een integrale omgevingsvisie

Als college van B&W van de gemeente Oss zijn we gestart met het ontwikkelen van een gebiedsvisie voor ons buitengebied. Deze visie zal samen met de gebiedsvisies voor de kernen en het stedelijk gebied (Oss en Berghem) de integrale omgevingsvisie voor Oss gaan vormen. Voor ons als gemeente is de omgevingsvisie een van de belangrijke beleidsinstrumenten onder de Omgevingswet die op 1 januari 2022 wordt ingevoerd. In de omgevingsvisie geven we voor ons hele grondgebied de beleidsdoelen voor de fysieke leefomgeving aan. We kijken 10 jaar en langer vooruit.

Gespreksnota als startpunt

Voor u ligt de gespreksnota waarmee we de eerste stap zetten voor de Gebiedsvisie Vitaal Buitengebied Oss. In dit document bepalen we de opgaven en vraagstukken waar de gebiedsvisie op in zou moeten gaan. Daarnaast geven we aan hoe we hierover met de samenleving in gesprek willen gaan. We willen de visie samen met burgers, ondernemers en belangengroepen opstellen. Alle kennis, ervaringen en ideeën die in de samenleving aanwezig zijn, willen we benutten om tot een goede en evenwichtige visie te komen! Het document is bedoeld ter inspiratie en geeft de doelen aan voor het gesprek.

1.2 Waar gaat de visie over?

Scope is het buitengebied

We maken voor het buitengebied, de kernen en het stedelijk gebied drie aparte visies die daarna samengevoegd worden. We hebben voor deze opzet met verschillende deelvisies gekozen omdat de situatie en de problematiek van de gebieden sterk verschilt. Het buitengebied beslaat verreweg het grootste deel van onze gemeente, maar er wonen in verhouding maar weinig mensen (zie tabel). Dit gegeven op zich maakt de opgaven voor het buitengebied al wezenlijk anders dan voor bijvoorbeeld het stedelijk gebied.

Naast grote verschillen zijn er natuurlijk ook veel relaties tussen stad, land en de kernen. Denk bijvoorbeeld aan recreatie, verkeer of uitbreidingen van woongebieden. Voor een aantal van dit soort opgaven is de scope van de visie voor het buitengebied te beperkt en moeten we een gemeentebrede afweging maken.

Verstedelijkingsopgaven

Dat geldt ook voor stedelijke opgaven die ruimte vragen in het buitengebied. Denk daarbij onder andere aan de volgende stedelijke en regionale opgaven:

- De mogelijke uitbreiding van woongebieden in de stad Oss in westelijke en noordwestelijke richting

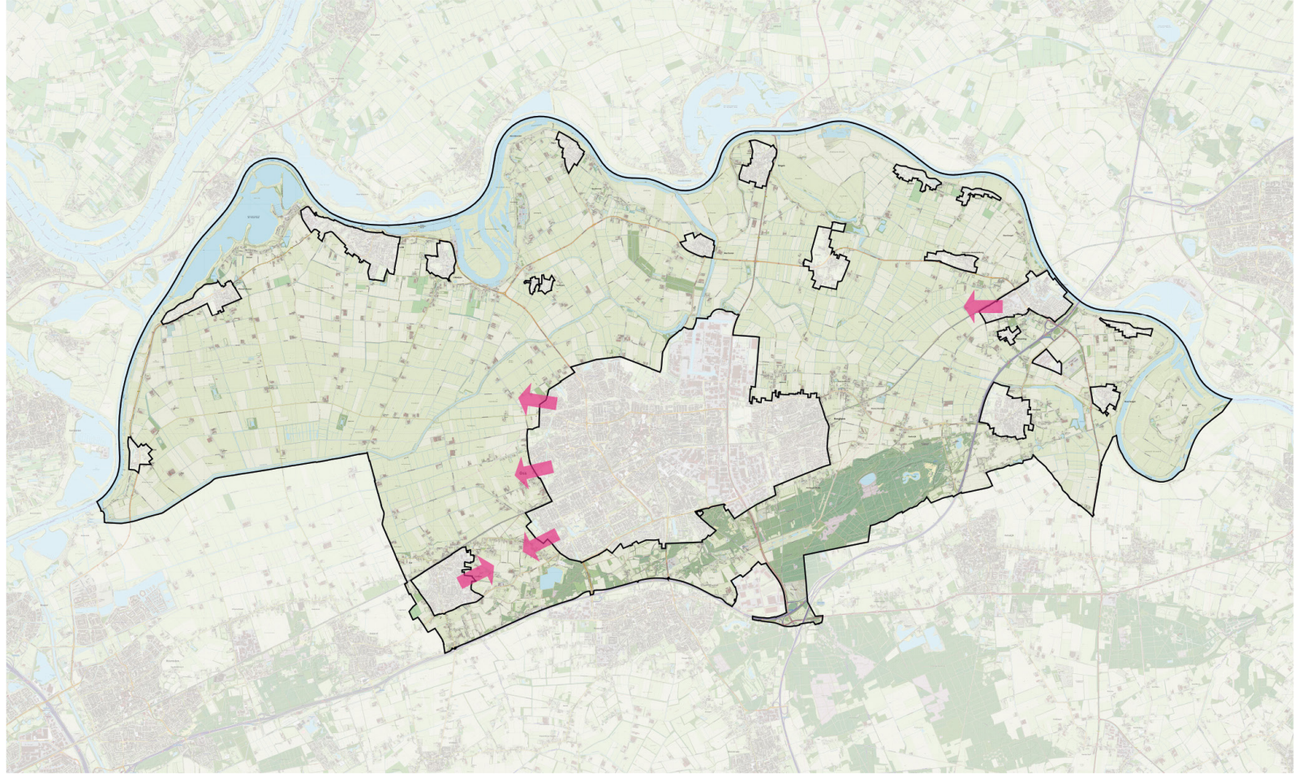

Het plangebied voor de Gebiedsvisie Vitaal Buitengebied Oss en de mogelijke uitbreidingsrichtingen van de kernen

	Aantal inwoners		Aantal woningen		Aantal km2	
Stedelijk gebied	73%	67.000	75%	30.000	13%	22,5
Kernen	23%	20.700	22%	8.700	6%	10,0
Buitengebied	4%	3.700	3%	1.300	81%	137,5
Hele gemeente	100%	91.400	100%	40.000	100%	170,0

Kerncijfers van het buitengebied, de kernen en het stedelijk gebied (bron: CBS en eigen meting oppervlak. Gegevens over inwoners en woningen zijn van 2019 en bewerkt)

- De zone tussen Oss en Geffen als zoekgebied voor rood-groene ontwikkeling
- De mogelijke uitbreiding van woningbouw in de kern Ravenstein in westelijke richting en in de kern Geffen in oostelijke richting.
- De infrastructurele knelpunten rondom de A50
- De plannen voor de noordelijke randweg

Dit zijn opgaven die aan de orde zullen komen in de gemeentebrede omgevingsvisie. Vanuit de gebiedsvisie voor het buitengebied leveren we input (in de vormen van knelpunten, aandachtspunten en mogelijke oplossingen) om die afweging te kunnen maken.

Ruimtelijke en sociale thema's
In de visie komen alle thema's aan bod die voor de fysieke leefomgeving in het buitengebied relevant zijn. Niet alleen ruimtelijke maar ook sociaal-maatschappelijke thema's zoals veiligheid, leefbaarheid en gezondheid. Het gaat dan wel steeds om de ruimtelijke component. Momenteel spelen diverse ontwikkelingen die vragen om aanpassing van de leefomgeving. Zo spelen de landelijke discussies over windmolens, klimaat en de landbouw ook in Oss. Dit raakt onderlinge verhoudingen en daarmee de leefbaarheid. Net zoals ontgroening en vergrijzing van de bevolking, mede ook in relatie tot de afstand tot voorzieningen. Ontwikkelingen in de agrarische sector leiden bij agrariërs en mogelijke opvolgers steeds vaker tot het gevoel dat er geen toekomstperspectief meer is. Dat kan in soms pijnlijke sociale gevolgen hebben. En de combinatie met (dreigende) leegstand vergroot het risico op ondermijnende activiteiten.

Deze opgaven zijn concreet en hebben invloed op ons dagelijks leven. In de omgevingsvisie spelen we hierop in en reiken we oplossingsrichtingen aan. Met de visie begeleiden we ontwikkelingen zodat ze voor zoveel mogelijk Ossenaren een goede en waar mogelijk een betere leefomgeving opleveren. Die vernieuwde leefomgeving is het maatschappelijke doel van de visie.

Oplossingen voor opgaven
Traditioneel gaat de ruimtelijke ordening uit van functies en belangen en was het de gewoonte om afwegingen tussen belangen te maken. De samenleving wordt steeds complexer en veranderingen volgen elkaar steeds sneller op. De Omgevingswet daagt ons uit om uit te gaan van opgaven en om daar oplossingen voor proberen voor te vinden. Precies daar is het gesprek met de samenleving op gericht! Creatieve en innovatieve oplossingen waar de samenleving en fysieke leefomgeving beter van wordt.

Zo formuleert minister Kajsa Ollongren het: "De omgevingswet is om meerdere redenen een bijzondere wet, deze daagt nadrukkelijk uit om oplossingsgericht naar maatschappelijke opgaven te kijken. Grote opgaven als klimaatadaptatie maar ook minder groot, zoals lokale oplossingen voor agrarisch ondernemerschap. Met deze wet gaan we ontwikkeling mogelijk maken".

1.3 Hoe gaan we de visie gebruiken?

We hebben als gemeente de afgelopen jaren op tal van thema's hard gewerkt aan het ontwikkelen van beleid en projecten in het buitengebied. Denk aan het project de Meanderende Maas, Bestemmingsplan Buitengebied, Speelbos Herperduin en Landerij VanTosse. Dit brengen we samen tot één gebiedsvisie met duidelijke doelen voor de lange termijn en waar nodig vullen we het beleid aan of verscherpen het. De Gebiedsvisie Vitaal Buitengebied voegen we weer met de andere gebiedsvisies samen tot de omgevingsvisie. Als de omgevingsvisie straks klaar en vastgesteld is dan zal deze op vier manieren gebruikt gaan worden:

1. Mogelijk maken van initiatieven waar het kan
Als gemeente gebruiken we de visie om initiatieven en plannen van burgers, ondernemers en maatschappelijke organisaties te beoordelen. We pakken de visie erbij als een initiatief invloed heeft op de fysieke leefomgeving, een besluit van de gemeente nodig heeft en/of niet past binnen de bestaande regelgeving. We zullen dan beoordelen of het initiatief past bij de doelen voor de leefomgeving, of aan te passen is zodat het er bij past.

2. Hulpmiddel voor initiatieven vanuit de samenleving
Burgers, ondernemers en maatschappelijke organisaties kunnen de visie gebruiken ter inspiratie en om in te schatten of een initiatief kansrijk is of op welke manier een initiatief kansrijk te maken is. Hoe dichter bij de doelen, hoe kansrijker het initiatief. Met behulp van de visie kunnen initiatiefnemers straks inschatten wat de kans op medewerking voor een initiatief is. En daarmee kan een initiatiefnemer beter inschatten welke voorinvesteringen verantwoord zijn.

3. Bepalen van eigen acties
Als gemeente gaan we zelf ook onze eigen actiepunten bepalen. We zullen aangeven hoe wij als gemeente zelf uitvoering gaan geven aan de visie door projecten en programma's te benoemen voor een specifiek thema, gebied of locatie. Daarnaast gaan we actief kansen pakken die invulling geven aan de visie. Denk daarbij aan potentiële initiatiefnemers benaderen, met elkaar in verbinding brengen en meedenken.

4. Synergie in ons beleid
Als gemeente zullen we al ons strategisch beleid (strategisch betekent het bepalen van doelen) voor de fysieke leefomgeving steeds meer vanuit de omgevingsvisie gaan aansturen. Daarmee zorgen we voor samenhang en synergie in beleid. Strategische keuzes die voorheen werden gemaakt in sectorale nota's voor bijvoorbeeld wonen of verkeer, worden straks integraal gemaakt in de omgevingsvisie. De uitwerking en uitvoering van beleid vindt vervolgens plaats in omgevingsprogramma's voor bepaalde thema's en gebieden.

1.4 Met wie gaan we de visie opstellen?

Iedereen is uitgenodigd
We streven er naar om onze inwoners, ondernemers en andere betrokken partijen zoveel mogelijk te betrekken bij de idee-ontwikkeling, iedereen kan meedoen aan de participatie.

Om de inbreng zo effectief mogelijk te maken geven wij in deze gespreksnota aan waar de visie, wat ons betreft, in ieder geval een antwoord op moet geven. En daarnaast geven we randvoorwaarden mee, zaken die wat ons betreft al eerder besloten zijn, en daarmee een startpunt zijn voor deze visie. Het staat alle deelnemers vrij nieuwe onderwerpen in de discussie in te brengen.

Drie fasen
We onderscheiden drie hoofdfasen voor de ontwikkeling van de visie. Iedere fase heeft een moment voor participatie en een tussenproduct als input voor het gesprek. Begin november organiseren we de eerste participatieronde. Tijdens deze eerste ronde gaan we met de samenleving in gesprek over de vraagstukken en opgaven die spelen in het buitengebied. De gespreksnota die voor u ligt, vormt daarvoor het startpunt.

Kaders en opgaven
Om tot een goede agenda te komen voor het gesprek met de samenleving hebben we voor zes integrale thema's die spelen in het buitengebied een analyse gemaakt van trends, ontwikkelingen, bestaand beleid en lopende projecten. Uit deze analyse hebben we voor elk thema de kaders en opgaven bepaald die de input vormen voor het gesprek:

- Kaders zijn besluiten die recent genomen zijn of lopende projecten die we niet opnieuw ter discussie willen stellen.
- Opgaven zijn actuele vraagstukken waar de Gebiedsvisie Vitaal Buitengebied een antwoord op moet gaan geven en waarvan we benieuwd zijn hoe de samenleving daar tegenaan kijkt.

Betrokken stakeholders
Per thema hebben we vooraf een aantal stakeholders uit de georganiseerde samenleving gevraagd mee te denken over de trends, ontwikkelingen en opgaven. In bijlage 1 is een overzicht van de betrokken stakeholders te vinden. Deze gesprekken hebben geleid tot een verdere aanvulling en aanscherping van de trends en opgaven. Rondom de zes thema's gaan we het gesprek organiseren.

	Mogelijkheden voor inbreng samenleving	Globale planning	Input voor het gesprek
Fase 1 Verkenning	1ste participatieronde	November 2020	Gespreksnota
Fase 2 Concept	2de participatieronde	Januari 2021	Concept gebiedsvisie
Fase 3 Vaststelling	Formele inspraak	Nader te bepalen (zodra hele omgevingsvisie klaar is)	Ontwerp omgevingsvisie

1.5 Hoe is deze nota opgebouwd?

In de gespreksnota geven we als college van B&W aan wat we met de samenleving willen gaan bespreken en hoe we dat gesprek willen gaan organiseren.

In het volgende hoofdstuk gaan we in op de eerste opzet voor de hoofdlijn van de visie. We beschrijven de kwaliteiten van ons buitengebied, welke trends er spelen en hoe we daarmee om willen gaan.

Hoofdstuk 3 vormt de agenda voor het gesprek met de samenleving. We gaan in op de opgaven die in de gebiedsvisie aan de orde moeten gaan komen en wat er al besloten is. Daarnaast gaan we in op hoe we het gesprek concreet in bijeenkomsten willen organiseren, wie we daarvoor willen uitnodigen en wat het beoogde resultaat is.

2 De hoofdlijn

2.1 De kwaliteiten van ons buitengebied

Het buitengebied van Oss is zeer gevarieerd en heeft een aantal grote kwaliteiten. Grofweg is in noord-zuidelijke richting onderscheid te maken in de maaszone, de polders en het dekzandgebied.

Maaszone
De Maaszone bestaat uit de Maas met de uiterwaarden, de voormalige zandwinplassen (tegenwoordig recreatieplassen) en de oeverwallen. De Maas kent een flinke fluctuatie, die zorgt voor aantrekkelijke, dynamische natuurontwikkeling en vruchtbare uiterwaarden. Bestaande natuurparels zijn Keent, De Hemelrijkse Waard en de Kesselse Waard. De Maas met zijn uiterwaarden vormt een belangrijke en robuuste oost-west ecologische verbindingszone.

De oeverwallen liggen iets hoger in het landschap en zijn ontstaan door de rivierklei die de Maas daar afgezet heeft. Van oudsher zocht de mens de hoger gelegen plekken in het landschap op om veilig te kunnen wonen. Niet voor niets liggen de oude kernen op de Osse oeverwal. Het landschap is kleinschalig en pittoresk. Er wordt veel gefietst en gewandeld op de 45 kilometer lange Maasdijk. Het contrast van de enigszins besloten oeverwal met de open, ruige riviernatuur en de enorme open polders maakt het landschap aantrekkelijk. Op de oeverwal zitten veel recreatie en vrijetijd ondernemers met een gevarieerd aanbod zoals terrassen, galeries, restaurants, sloep varen, B&B, solex rijden, bloementuin en fiets huren.

De polders
Het poldergebied bestaat uit de Lithse Polder, de Oijense Polder en het komgebied tussen Oss, Megen en Ravenstein. Dit zijn grote landbouwgebieden. De rivierklei is goede landbouwgrond. Door het komgebied stroomt van oost naar west de Hertogswetering, een ecologische verbinding waarvan het laatste deel nog gerealiseerd moet worden. Ooit stroomde door het zuidelijke deel van het poldergebied het rivierwater dat ingelaten werd bij Grave. De Beerse Overlaat zorgde voor een gecontroleerde overstroming van land dat onder mocht lopen en beschermde zo de kernen langs de Maas. In de Beerse Overlaat zaten dwarsdijken, die de Beerse Overlaat in compartimenten verdeelden. Deze oude dwarsdijken zijn nog steeds zichtbaar in het open landschap.

Het landschap van de Lithse Polder kenmerkt zich door de enorme openheid, de rechtlijnige kavelstructuur (waaier), de weilanden, de boerderijen en de eendenkooien. De ganzenweide is een nat natuurge-

biedje net ten noorden van de Hertogswetering dat veel water- en weidevogels trekt. De Lithse Polder is ook een belangrijk weidevogelgebied.

De Oijense Polder en het komgebied tussen Oss, Megen en Ravenstein zijn minder open dan de Lithse polder. De dorpen en stadjes liggen dichter bij elkaar en op de rivierduinen midden in de komgebieden liggen ook nog dorpen zoals Teeffelen, Haren en Deursen-Dennenburg. Ook is er meer opgaand groen aanwezig en zijn hier veel weidevogels te vinden.

Het dekzandgebied

Het dekzandgebied tussen Geffen en Herpen wordt ook wel de Groene Long van Oss genoemd. Het gebied bestaat uit een aaneenschakeling van waardevolle kleinschalige landschappen en natuurgebieden zoals de Geffense Bosjes, de Landerij VanTosse, het vierwindenbos, de Rijsvennen en Herperduin. In het landschap is de afgelopen jaren flink geïnvesteerd. Behalve natuur bestaat dit gebied ook uit wonen, recreatie en landbouw.

De landbouw is anders van aard dan in de polders. Hier zijn vooral varkenshouderijen en tuinbouwbedrijven te vinden. Daarnaast zijn er veel recreatieve voorzieningen aanwezig zoals de Geffense Plas en speelbos Herperduin. De Groene Long is een geliefd wandel- en fietsgebied voor mensen uit de omgeving. Via de Groene Long fiets je ook gemakkelijk de Maashorst in.

Impressie van het veelzijdige buitengebied van Oss

Diversiteit in deelgebieden

De noord- zuidelijke indeling van ons buitengebied is heel duidelijk: maaszone, de polders en het dekzandgebied. Maar ook in oost-westelijke richting zijn er grote verschillen. Met name in het poldergebied en het dekzandgebied is nader onderscheid te maken in diverse deelgebieden met elk een ander karakter en andere mogelijkheden. Zo heeft de Lithse polder een ander, grootschaliger karakter dan de oostelijke komgebieden. En bestaat het oostelijke deel van het dekzandgebied vooral uit bos, terwijl het westelijke deel een gemengder karakter heeft.

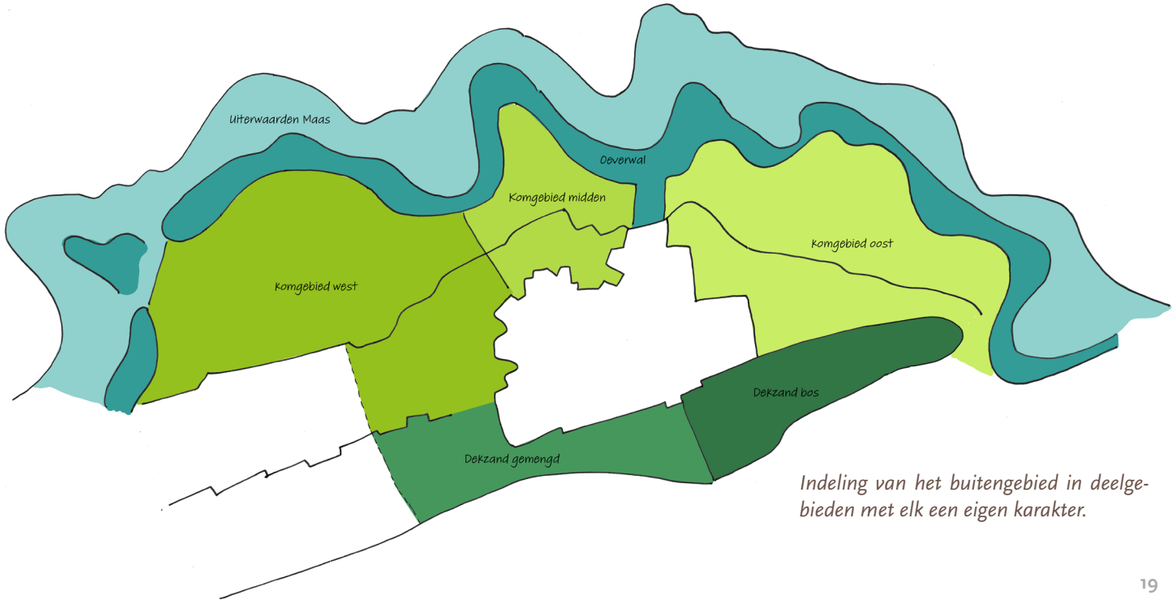

Indeling van het buitengebied in deelgebieden met elk een eigen karakter.

2.2 Een dynamische tijd

De kwaliteiten van ons buitengebied zijn van groot belang voor de aantrekkelijkheid van onze hele gemeente. Tegelijkertijd spelen er veel vraagstukken die vragen om nieuwe afwegingen in het buitengebied. Om een indruk te geven van wat er speelt geven we, zonder volledig te willen zijn, hier een korte schets van ontwikkelingen die in de gebiedsvisie buitengebied aan de orde moeten gaan komen.

De **verstedelijking** in Nederland legt nog steeds een grote claim op het landelijk gebied. Door de voortdurende bevolkingsgroei (gemiddeld komen er iedere dag 370 personen bij) zijn er veel meer woningen nodig. Het woningtekort is groot en het bijbouwen van woningen gaat (te) langzaam. De groei van de bevolking en uitbreiding van economische activiteiten raakt ook onze infrastructuur. De A50 functioneert steeds meer als buitenste ring van de Randstad. De verstedelijkingsdruk daalt daardoor sinds een aantal jaar ook neer in Oss. Verder blijkt dat de 'netwerksamenleving' zich zowel virtueel als fysiek afspeelt. Dit leidt tot een nieuwe behoefte aan fysieke ontmoetingen met een toenemende mobiliteit tot gevolg. Wel heeft de coronacrisis mogelijk een dempend effect omdat we steeds meer 'werken op afstand'. Terwijl de wegen en treinen steeds voller worden, staat het openbaar vervoer in de landelijke gebieden juist onder druk. Met name voor mensen zonder auto of die geen auto meer kunnen rijden (vergrijzing) komt de bereikbaarheid (van voorzieningen) onder druk te staan.

De **landbouw** wordt steeds nadrukkelijker aangesproken op haar waarden en functioneren. Daarnaast wordt ook steeds duidelijker dat er een concurrentie is tussen de landbouw en de 'verstedelijking'. Beide leggen zij beslag op onze leefruimte (denk aan de uitstoot van stikstof, behoefte aan water en ruimte). De economische, ruimtelijke en sociale waarden van de agrarische sector voor het buitengebied zijn nog steeds groot, ook in Oss. De vraag is hoe de negatieve impact van de landbouw op onze leefomgeving kan worden verminderd en de positieve impact versterkt kan worden. Dit met behoud van het economische belang en het leveren van hoogwaardige producten. Er ontstaan kansen voor nieuwe businessmodellen door landbouw te combineren met bijvoorbeeld het opwekken van energie, watermanagement of recreatieve functies.

Tot voor kort groeide het **toerisme en recreatie** voortdurend. Ook in Oss is de werkgelegenheid in deze sector de afgelopen jaren toegenomen. De bedrijfsmodellen staan nu sterk onder druk als gevolg van corona en de toekomst in onzeker. Maar het lijkt erop dat de sector weer kan groeien doordat 'vakantie in eigen land' de voorlopige norm gaat worden. Hoe dan ook vraagt ook het toerisme en recreatie om ruimte. Mede ook in relatie tot recreatie en toerisme neemt de belangstelling voor archeologie en historisch erfgoed toe. Deze waarden zijn belangrijk voor de identiteit van het gebied en zijn interessant voor een bezoek. Zo hebben we in Oss archeologische vindplaatsen zoals het Vorstengraf, het zicht op alle kerktorens vanuit de polder, de eendenkooien en de dwarsdijken in de Beerse Overlaat.

De discussie over de **energietransitie** loopt volop met het opstellen van de regionale energiestrategieën (RES). Dit leidt tot nieuwe ruimteclaims voor zonne- en windenergie. Vanwege ons grote open buitengebied staan wij midden in de discussie over hoe en waar windmolens en zonnevelden te plaatsen. Ook staan bossen in een hernieuwde belangstelling. Ze kunnen een belangrijke rol spelen bij de opslag van CO_2 en stikstof, water vasthouden, zorgen voor verkoeling, schone lucht en biodiversiteit.

Het is duidelijk dat het slecht gaat met de insecten in ons land en de **biodiversiteit** zin in algemene zin. Er zijn snelle veranderingen in het landschap. Neem als voorbeeld de eikenprocessierups die een steeds groter probleem wordt. Zo wordt het bevorderen van biodiversiteit (natuurlijke vijanden) een acuut vraagstuk. Daarnaast speelt de vraag welke bijdrage onder andere de landbouw aan die biodiversiteit kan leveren (natuurinclusieve landbouw).

Het Rijk heeft met de Omgevingswet, waarvan de invoeringsdatum is gepland op 1 januari 2022, de relatie tussen **gezondheid** en de 'fysieke leefomgeving' expliciet op de agenda gezet. De luchtkwaliteit is weliswaar al een stuk beter dan 50 jaar geleden, maar we leggen de lat ook steeds weer hoger. Het wordt steeds duidelijker dat de luchtkwaliteit grote impact heeft op onze gezondheid. We moeten, zeker in Oss, niet vergeten dat de Q-koorts een van de grote aanleidingen was voor de aandacht voor gezondheid in de Omgevingswet. Daarnaast wordt door de oplopende zorgkosten de noodzaak om beweging te bevorderen steeds groter. Hier kan het buitengebied ook een belangrijke rol in spelen.

De **klimaatverandering** en de droogte van de afgelopen zomers leidt tot een serie nieuwe vragen. Bijvoorbeeld over de beheersbaarheid van natuurbranden, de beschikbaarheid van water voor de landbouw en natuur (bijvoorbeeld door water langer 'vast te houden') en vragen over de leefbaarheid van de stad bij een opwarmend klimaat. Een omvangrijk watergebied in je gemeente, zoals de Maas in Oss zal daardoor van steeds groter belang worden. Daarnaast neemt de kans op overstroming van de Maas toe en is waterveiligheid een belangrijke opgave. Met onder andere het project Meanderende Maas spelen we daar al op in.

In 2050 willen we een **circulaire economie** zijn in Nederland. Relevant voor het buitengebied is het streven van het overheidsbeleid naar kringlooplandbouw. Dit betekent een gesloten systeem van voer tot en met mestverwerking zonder reststromen. En het opzetten van lokale voedselkringlopen van boer tot consument. Dit zijn bij uitstek opgaven die spelen in het buitengebied.

Er zijn ook heel concrete ontwikkelingen die gevolgen hebben voor het buitengebied. Sinds ongeveer 2015 bijvoorbeeld wordt de **elektrische fiets** steeds populairder. Het aantal fietsers en verschillende soorten fietsen neemt flink toe en dat vraagt om aanpassingen aan en eventueel aanvullingen op de bestaande infrastructuur.

Opmerkelijk is hoe recent veel van deze ontwikkelingen zijn. Het gaat dan niet alleen om de schok van de coronacrisis maar ook om de meeste andere trends. Veel van de genoemde ontwikkelingen zijn van de afgelopen jaren en vragen om een zorgvuldige heroverweging van de inrichting van het buitengebied. Daar is de gebiedsvisie het juiste instrument voor!

2.3 Op zoek naar de juiste balans

Ruimtevragen, ontwikkelambities en waarden

Duidelijk is dat er een grote dynamiek gaande is in het buitengebied. Onderscheid is te maken in urgente ruimtevragen (bijvoorbeeld ruimte voor het vasthouden van water), ontwikkelambities (bijvoorbeeld landbouw en het benutten van recreatieve potenties) en het beschermen van bepaalde waarden (bijvoorbeeld natuur en een gezonde leefomgeving). Het doel van de gebiedsvisie is in de kern om een goede balans te vinden tussen urgente ruimtevragen, ontwikkelambities en het beschermen en ontwikkelen van bepaalde waarden. Een belangrijk onderdeel van het vinden van de juiste balans is te zorgen voor een slimme integratie van oplossingsrichtingen. Bijvoorbeeld landbouw met energie en klimaatmaatregelen.

Deze ontdekkingstocht willen we samen met onze burgers, ondernemers en maatschappelijke organisaties aangaan. Het is zoeken naar de juiste balans en die kunnen we alleen samen bepalen. Uiteindelijk is het de gemeenteraad die op voorstel van het college de gebiedsvisie vaststelt.

Ruimtelijk verschil maken

Een belangrijke manier om de juiste balans te vinden tussen ruimtevragen, ontwikkelambities en het beschermen van waarden is het onderscheiden van deelgebieden. Het buitengebied van Oss bestaat uit een grote variatie aan deelgebieden die elk eigen kenmerken hebben en zich lenen voor een ander gebruik en een andere inrichting. Door ruimtelijk verschil te maken wordt het mogelijk om op een genuanceerde manier de verschillende opgaven een plek te geven. De opgave is om de karakteristiek van elk deelgebied zo optimaal mogelijk te benutten voor de verschillende type opgaven. Het zoeken naar de balans tussen ruimtevragen, ontwikkelambities en bescherming van waarden zal voor elk deelgebied dan ook tot een ander resultaat leiden.

In het buitengebied is vanuit diverse invalshoeken onderscheid te maken in verschillende deelgebieden:

- Vanuit de ruimtelijke, landschappelijke invalshoek. Er is onderscheid te maken in de uiterwaarden, oeverwal, komgebieden, dekzandrand en de dekzandrug.
- Vanuit het huidige functionele gebruik. Dan is onderscheid te maken in (primair) agrarische gebieden, overig landelijk gebied (o.a. natuur), stads- en dorpsrand en bebouwingsconcentraties.
- Vanuit de invalshoek eigendom. Hier is onderscheid te maken in gronden die in eigendom zijn van overheden (gemeenten, rijk en provincie), maatschappelijke organisaties op het gebied van water en natuur, en particuliere eigenaren.

Alle drie de invalshoeken (en combinaties daarvan) zijn van belang en interessant voor een gebiedsgerichte aanpak in de gebiedsvisie. Naast deze indelingen zijn er op bepaalde thema's andere indelingen denkbaar en interessant. Bijvoorbeeld de geschiktheid van de bodem hanteren als leidraad voor gebruik. Welke gebiedsindeling logisch is bepalen we in fase 2 (conceptontwikkeling) van het proces.

Indeling van het buitengebied vanuit landschap (bron: gemeente Oss)

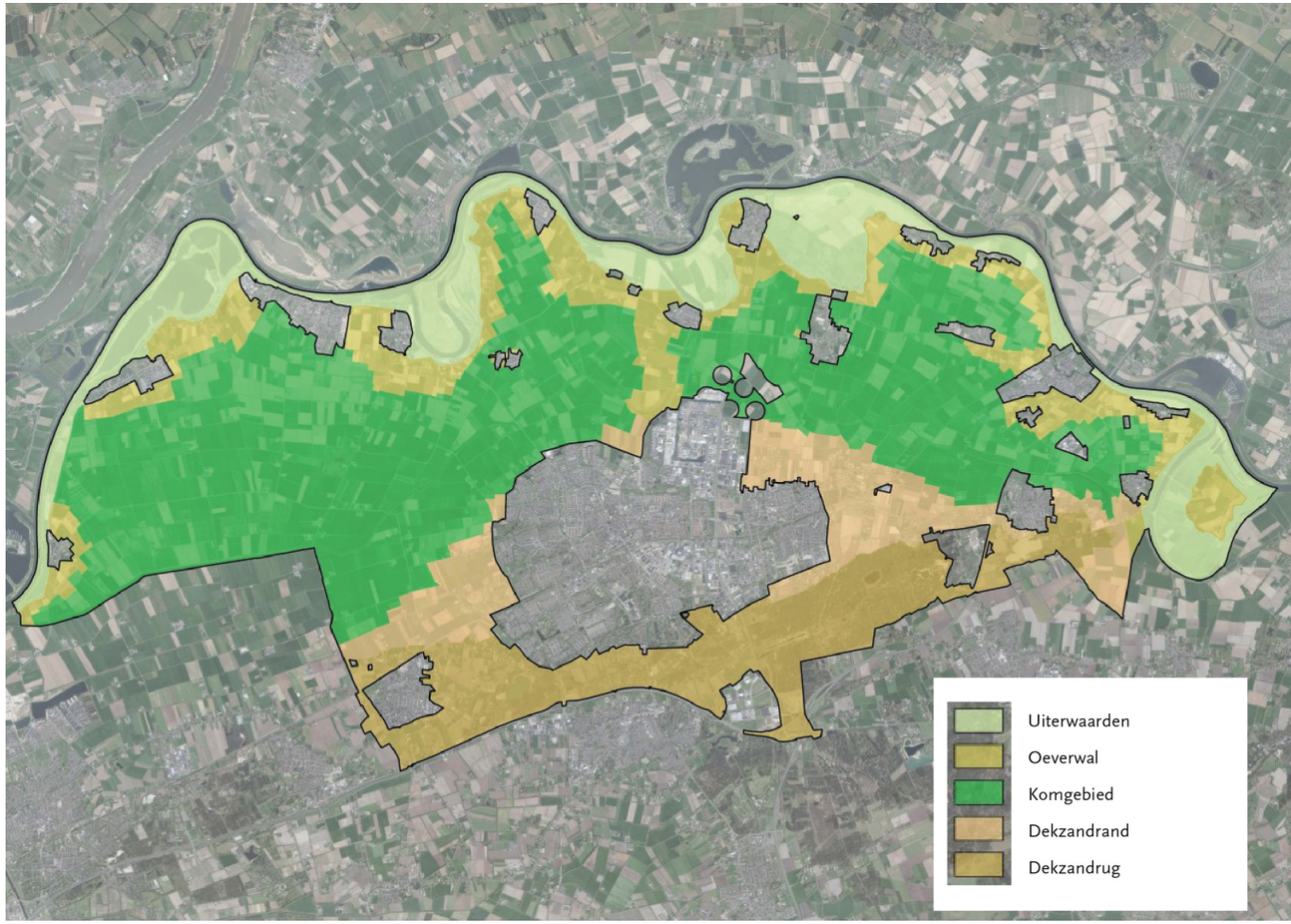

Indeling van het buitengebied vanuit functioneel gebruik (bron: gemeente Oss)

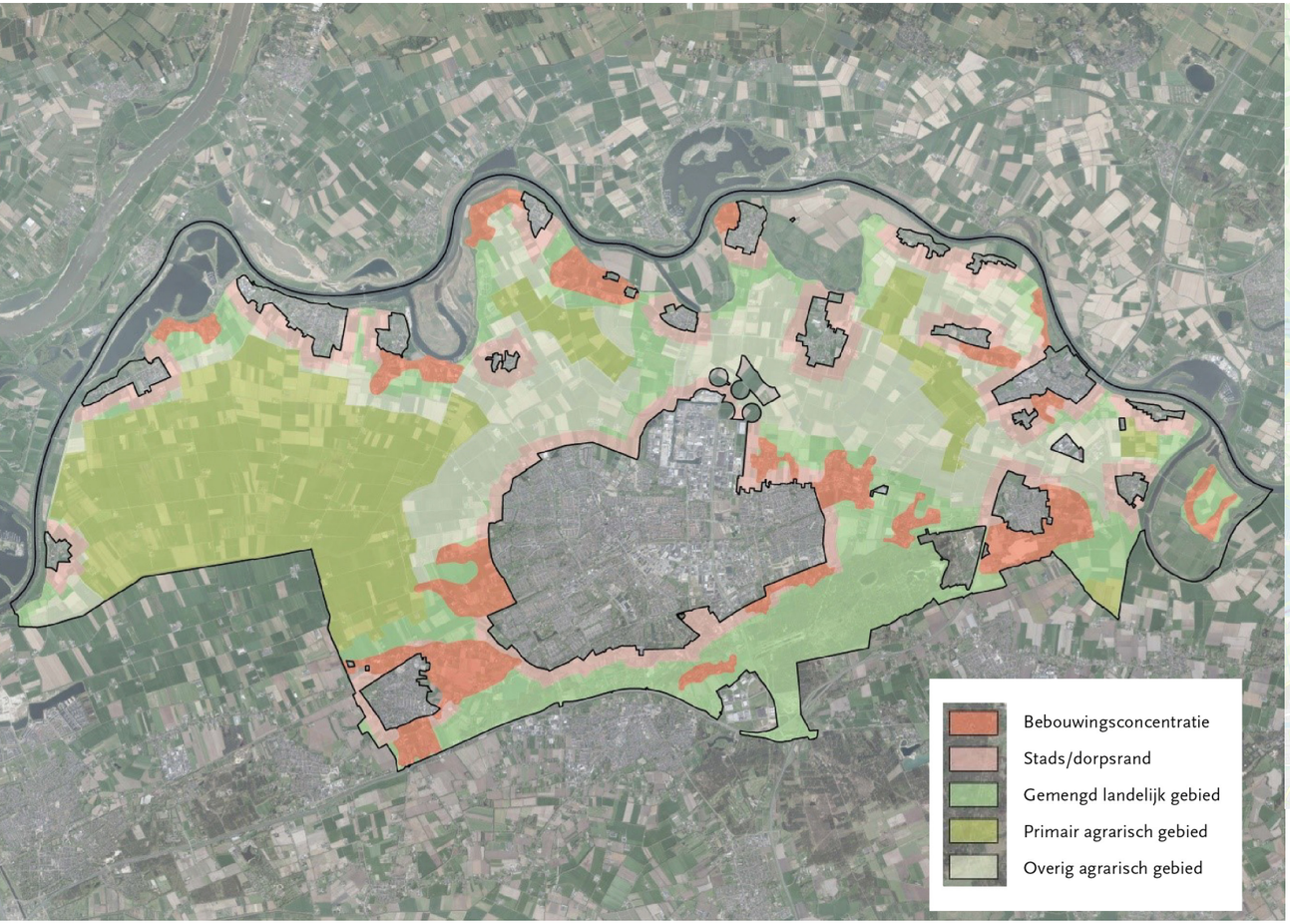

Indeling van het buitengebied vanuit eigendom (bron: gemeente Oss)

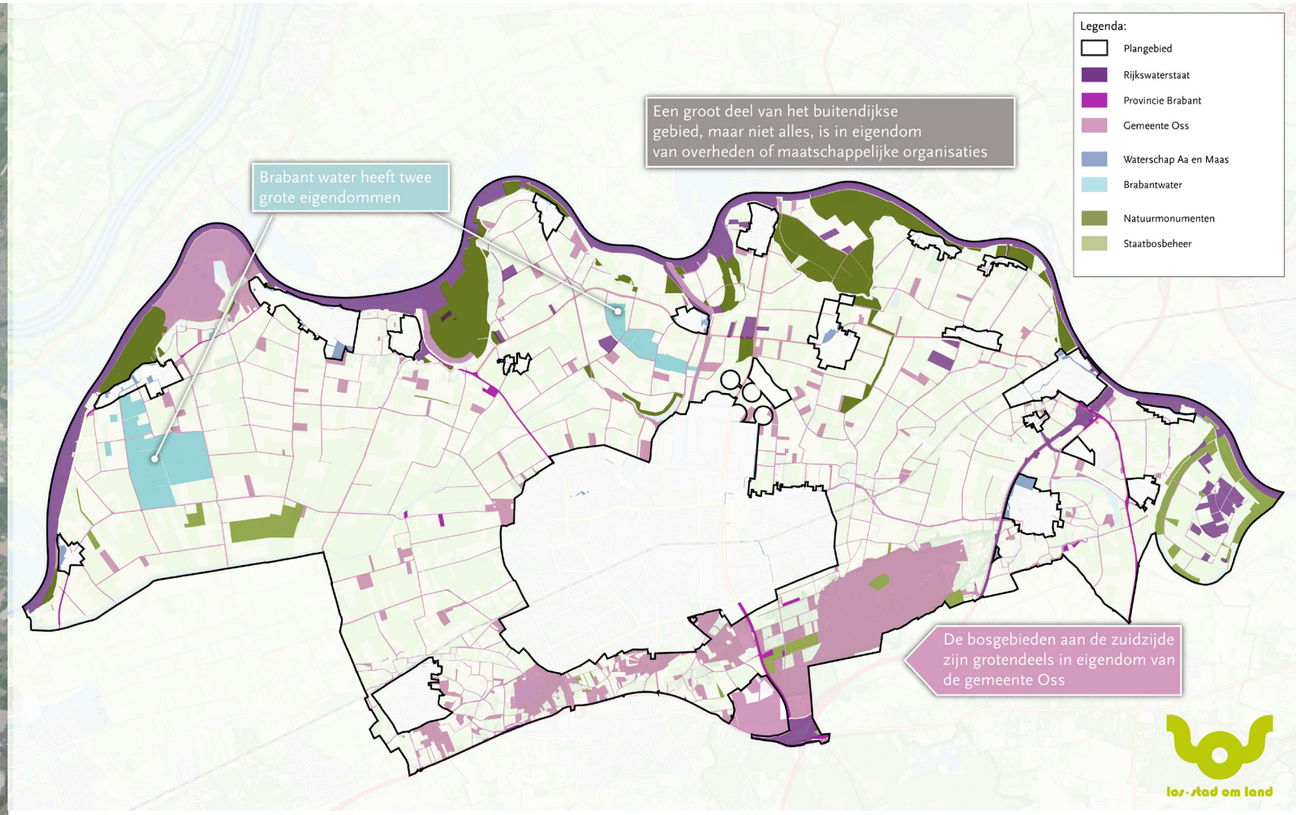

2.4 Oss in de omgeving

Oss staat niet op zichzelf. We zijn onderdeel van grotere structuren die van grote invloed zijn op de inrichting van ons buitengebied. Ten eerste zijn we onderdeel van Nederland en de provincie Brabant en hebben we te maken met landelijke en provinciale wet- en regelgeving. Daarnaast zijn we onderdeel van de regio Noord-oost Brabant. Met de regiogemeenten hebben we afspraken gemaakt over onder andere de energietransitie (RES). Verder werken we met regionale partners in wisselende combinaties samen aan tal van projecten zoals de Duurzame Polder, De Meanderende Maas en ontwikkeling van de Maashorst.

Bij het opstellen van de Gebiedsvisie Vitaal Buitengebied betrekken we steeds alle schaalniveaus en leggen we koppelingen. Alles wat op deze niveaus en/of samenwerkingsverbanden gebeurt heeft effecten voor ons buitengebied. Daar hebben we als gemeente soms geen en soms indirecte invloed op. De vraag is dan hoe we daar als Oss zo goed mogelijk op kunnen inspelen.

2.5 Het perspectief van de samenleving

Een van de belangrijke verbeterdoelen van de Omgevingswet is dat we in ons beleid steeds nadrukkelijk uitgaan van de maatschappelijke opgaven en meer ruimte bieden voor initiatieven die een bijdrage leveren aan het oplossen ervan.

Het perspectief van de inwoner, ondernemer, gebruiker en bezoeker staat centraal. Waar lopen mensen tegenaan en hoe kunnen wij hier met ons beleid en de gebiedsvisie op inspelen. We kijken goed naar de effecten van opgaven op de dagelijkse leefomgeving. En ook andersom: wat is het belang van de opgaven voor het goed functioneren van de dagelijkse leefomgeving. Denk aan waterveiligheid: het verhogen van de Maasdijk heeft een forse impact op de leefomgeving maar zorgt er ook voor dat die leefomgeving veiliger wordt en dus beter kan worden gebruikt.

Op regionaal niveau speelt o.a. de verstedelijkingsopgave langs de as Den Bosch - Nijmegen (bron: gemeente Oss)

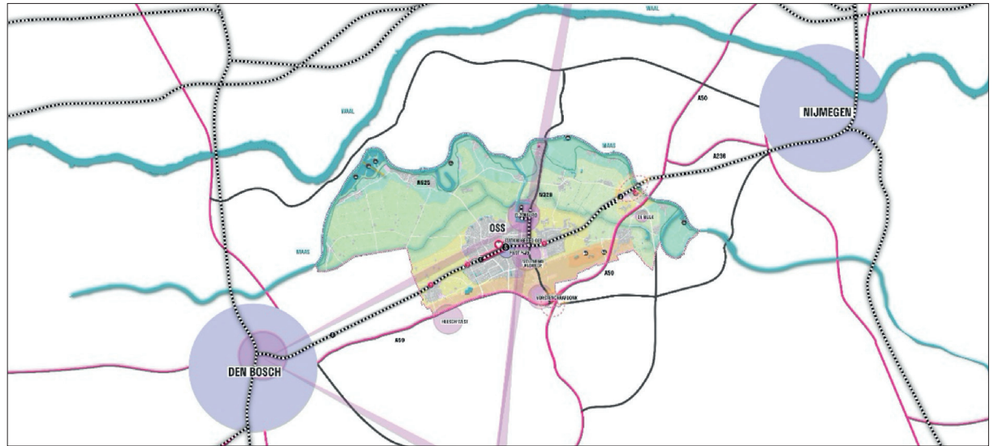

3 Agenda voor het gesprek

3.1 Wat zijn de opgaven voor de visie?

We hebben een analyse gemaakt van actuele trends en ontwikkelingen in Oss en het bestaande beleid. Op basis daarvan hebben we de zes gespreksthema's bepaald die centraal staan in deze gespreksnota:

1. **Water en Bodem**
2. **Robuuste Natuur**
3. **Ruimte voor Energie**
4. **Vrije tijd en Ruimte**
5. **Prettig Wonen en Leven**
6. **Toekomstvaste Landbouw**

Voor elk thema hebben we een aantal centrale opgaven geformuleerd waar wat ons betreft de gebiedsvisie op in moet gaan. De opgaven vormen de basis voor de eerste participatieronde in november. Naast de centrale opgaven hebben we per thema ook een aantal ideeën en mogelijke scenario's toegevoegd. Deze dienen ter inspiratie om het gesprek over te voeren en te bepalen of dat een wenselijke richting zou kunnen zijn.

Per gespreksthema hebben we aangegeven bij welke duurzame ontwikkelingsdoelen (global goals) de opgaven aansluiten. Deze doelen zijn in 2015 door de Verenigde Naties vastgesteld als de nieuwe mondiale duurzame ontwikkelingsagenda voor 2030. Als gemeente Oss leveren we hier met onze Gebiedsvisie Vitaal Buitengebied graag een bijdrage aan.

Thema
Water en bodem

Global Goals

Opgave 1
Door de klimaatverandering komen er in het buitengebied veel nieuwe opgaven op ons af. We krijgen vaker te maken met hitte, droogte, extreme regenval en grilliger grondwater- en rivierstanden. Om deze ontwikkelingen op een goede manier te kunnen begeleiden moeten we ons buitengebied anders gaan inrichten. Voor die nieuwe inrichting zal ruimte nodig zijn. In Oss zorgen we er via de projecten Meanderende Maas en het nieuwe traject Cuijk – Ravenstein voor dat we veiliger zijn voor overstromingen van de Maas. In Herperduin werken we met de Maashorst partners aan plannen tegen verdroging. Herperduin is samen met de rest van het dekzandgebied het belangrijke regenwaterinfiltratiegebied in Oss. De vraag is hoe je het water daar beter vast kunt houden. Ons poldergebied is laaggelegen en de Hertogswetering waarin Maaswater wordt ingelaten stroomt er dwars doorheen. Zelfs dit relatief natte gebied heeft de laatste jaren te lijden onder verdroging. De daar aanwezige kleigronden worden daardoor lastig bewerkbaar. Het landelijke Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie is onze richtlijn voor het bepalen van maatregelen om bestand te zijn tegen hevige regenval, hitte en droogte.

We vinden het belangrijk dat ons (buiten)gebied tijdig aangepast wordt aan het veranderende klimaat. Hoe realiseren we gezamenlijk een klimaatadaptief buitengebied en welke kansen liggen er in de combinatie daarvan met andere functies zoals landbouw, wonen en recreatie?

Opgave 2
Mede door het intensieve gebruik van de landbouw en door de klimaatverandering staat de kwaliteit van de bodem onder druk. Verzuring, vermesting, verdroging en verdichting leiden tot afnemende gebruiksmogelijkheden. Dit soort algemene problemen spelen ook in bepaalde delen van het buitengebied in Oss. Steeds meer worden we ons ervan bewust dat een goede bodem een levend systeem is dat we ook zo moeten behandelen. In onze landbouwvisie en ook in de visie van de plaatselijke ZLTO is het bewerkstelligen van een gezonde bodem een belangrijk thema.

We vinden dat de bodem een gezond levend systeem moet zijn dat ook door toekomstige generaties gebruikt kan worden. Hoe kunnen wij daar als gemeente samen met de grondeigenaren aan bijdragen?

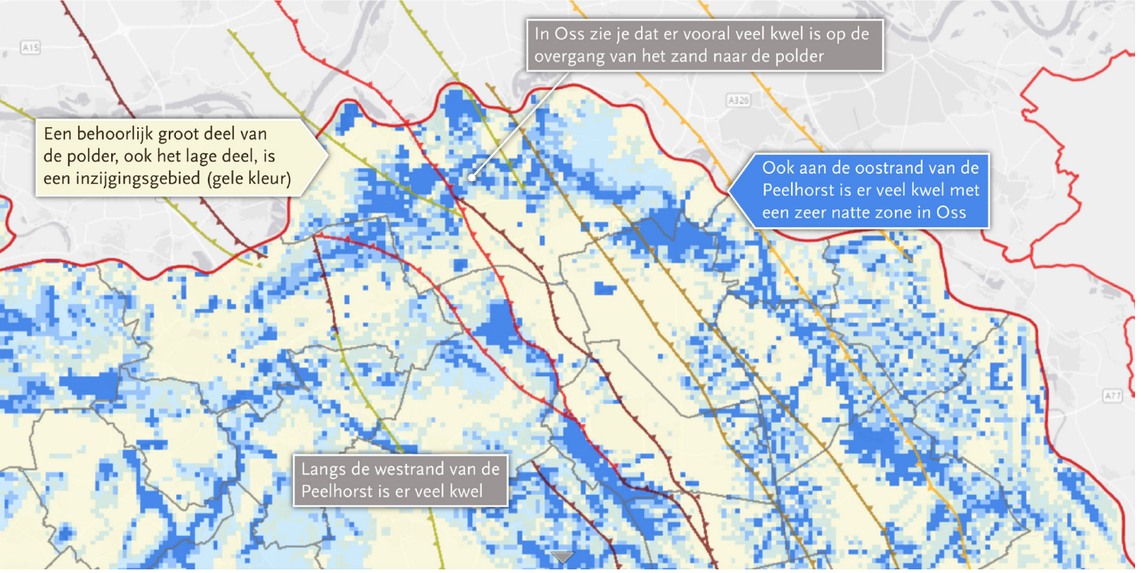

Deze kaarten tonen de kwelgebieden in Oss en omgeving (bron: Atlas voor de leefomgeving). Te zien is dat de zandgronden droog zijn en de kwel vooral aanwezig is in een brede oost-westelijke strook in de overgang van zand naar polder.. Dit is van belang om rekening mee te houden bij de ontwikkeling van een klimaatadaptief buitengebied.

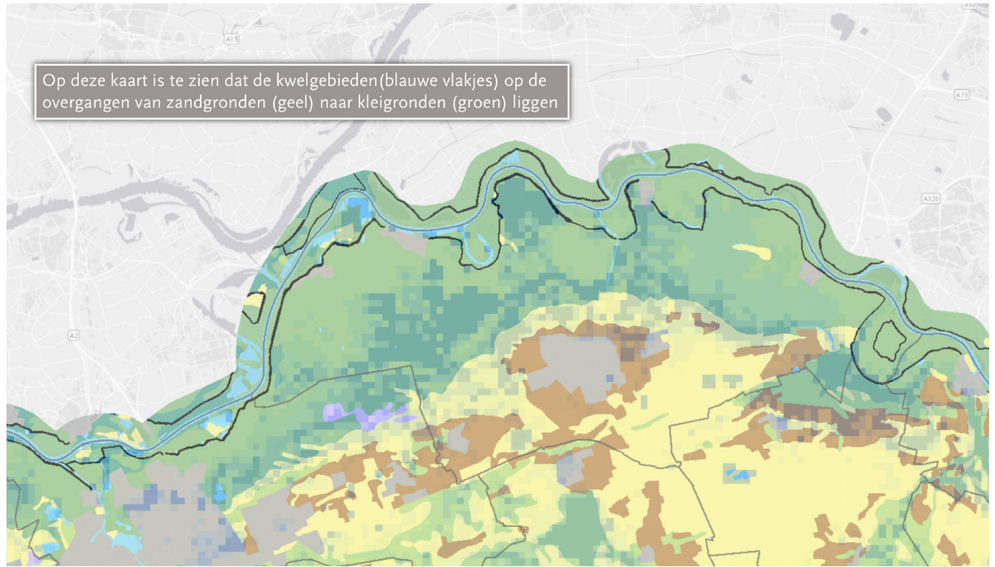

Ideeën en inspiratie

Watermachine De Beerse Overlaat 2.0

Een ontwikkelingsrichting zou kunnen zijn om een nat gebied te ontwikkelen in (delen van) het tracé van de Beerse Overlaat en de Hertogswetering. Bijvoorbeeld het deel ten noorden van de stad, of een groter deel. Dit natte gebied zou ontwikkeld kunnen worden als een mozaïek van sloten, ondiep water, natte graslanden, bloemrijke graslanden en weilanden waar naast landbouw en natuur ruimte kan zijn voor bijzondere woonvormen, nieuwe vormen van natte landbouw (aquateelten) en extensieve recreatie. Deze zogenaamde watermachine kan meteen fungeren als een regenton voor Oss en Den Bosch.

Thema Robuuste Natuur

Global Goals

Opgave 1
De biodiversiteit is de laatste jaren sterk afgenomen. Zowel het aantal soorten (kwalitatief) als de totale hoeveelheid flora en fauna (kwantitatief). Ecologische evenwichten raken verder verstoord en dat heeft ook grote gevolgen voor de mens. Onze voedselvoorziening kan in gevaar komen en de kans op plagen wordt merkbaar groter. De routekaart Groen Blauw Natuur is het programma dat we als gemeente Oss ontwikkeld hebben om hiermee aan de slag te gaan. Deze routekaart loopt tot en met 2020 en zal geactualiseerd worden. We werken aan een lokale uitwerking van het Natuurnetwerk Brabant tot een Natuurnetwerk Oss.

We vinden dat de biodiversiteit moet toenemen in plaats van afnemen. Hoe zorgen we voor meer en rijkere biodiversiteit?

Opgave 2
In de afgelopen 30 jaar hebben we natuur in natuurgebieden ondergebracht en landbouw in landbouwgebieden. Nu blijkt dat de biodiversiteit in de nieuwe natuurgebieden wel toeneemt maar in de bestaande natuurgebieden onder druk staat en als totaal toch afneemt. Dat is geen houdbare situatie. We moeten toe naar situatie waarin natuur meer een onderdeel wordt van onze samenleving (natuurinclusiviteit). In het buitengebied gaat het dan vooral om natuurinclusieve vormen van landbouw. In Oss kennen we in ons poldergebied bijzondere vormen van de combinatie van natuur en landbouw: de weidevogelgebieden en eendenkooien. In het project Meanderende Maas wordt in de uiterwaarden veel natuur ontwikkeld. Veel uiterwaarden zijn nu intensief gebruikte landbouwgronden. Omdat het veelal hele vruchtbare gronden zijn is voor vervolgtrajecten de vraag interessant of er mengvormen mogelijk zijn.

We vinden dat het buitengebied natuurinclusiever moet worden en dat dit ook zichtbaar en meetbaar moet zijn. Hoe kunnen grondeigenaren dat realiseren en wat kunnen wij daar als gemeenschap aan bijdragen?

Opgave 3
Het wordt steeds drukker in de natuurgebieden zoals Herperduin en het Osse Meer. Natuurgebieden zijn de afgelopen jaren verbeterd en toegankelijker gemaakt. Mensen genieten van de aanwezigheid in de natuur om te ontspannen. Tegelijkertijd neemt de recreatiedruk toe en dat kan ertoe leiden dat dieren en planten in hun habitat worden verstoord. Herperduin is een populair recreatiegebied. We werken hier aan een goede balans tussen recreatief gebruik en verhoging van de biodiversiteit. Mogelijk dat het nog verbeterd kan worden en is dit ook in andere gebieden een aandachtspunt.

We vinden natuur en recreatie beide belangrijk en voor beide moet ruimte zijn. Wat is een goede balans tussen natuurwaarden en ruimte voor recreatie in de natuurgebieden en hoe realiseren we die?

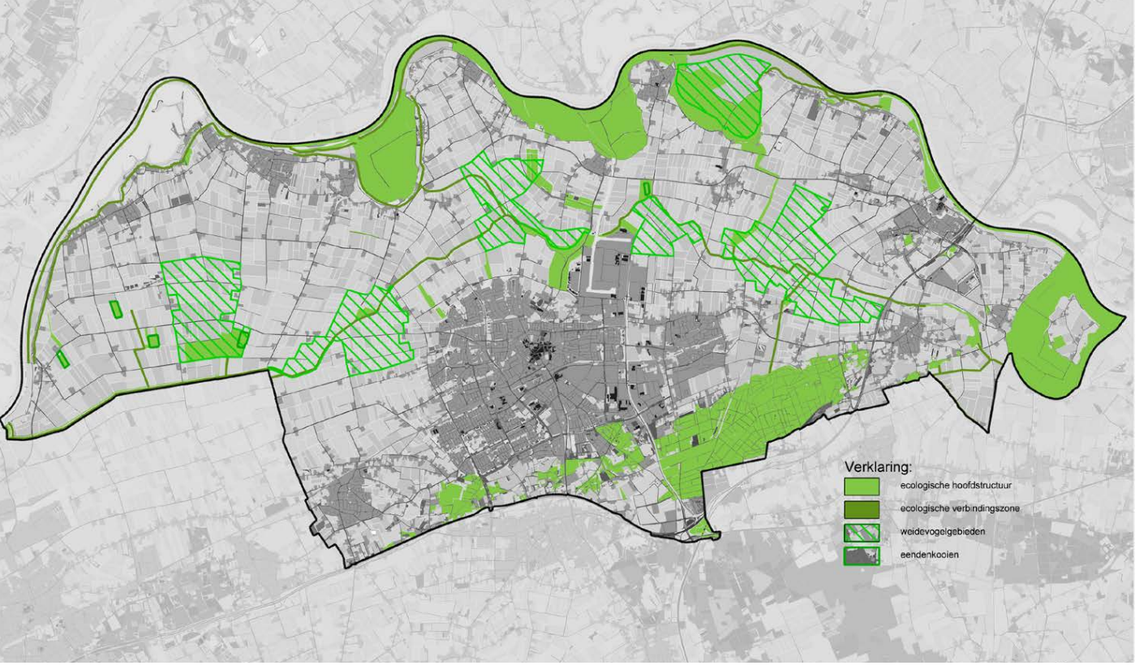

Deze kaart toont de huidige natuurgebieden in onze gemeente (bron: Gemeente Oss). Te zien is dat de natuurgebieden zich vooral in het noorden en zuiden bevinden en de onderlinge verbindingen in noord- zuidelijke richting beperkt zijn.

Deze kaart toon de bijendiversiteit (bron: Atlas voor de leefomgeving). Opvallend is dat de bijendiverseit in stedelijke gebieden hoog is en in het buitengebied van Oss juist relatief laag. Bijen zijn gebaat bij een grote diversiteit aan bloemen en planten en plekken voor huisvesting.

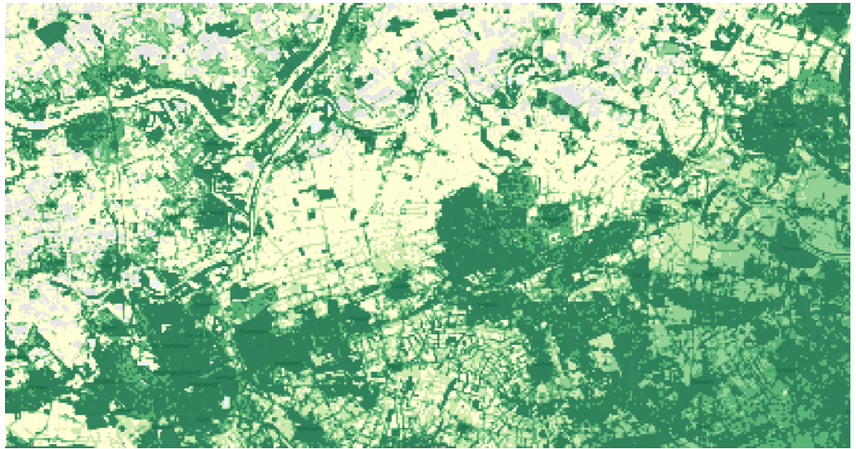

Ideeën en inspiratie

Verbindingslijnen natuur en recreatie

In de huidige situatie lopen alle ecologische verbindingszones (Maas, Hertogswetering en dekzandrug) in oost-westelijke richting. Daartussen liggen de komgebieden. Een ontwikkelingsrichting zou kunnen zijn om in de toekomst de drie bestaande ecologische verbindingszones met elkaar te verbinden door dwarsverbindingen in noord-zuidelijke richting. Deze verbinden dan het Maasgebied via de polders met het dekzandgebied. Hiervoor zouden we vier oude dwarsdijken van de Beerse Overlaat kunnen benutten. De natuur kan zich hierlangs ontwikkelen en migreren. Daarnaast kunnen ze ook een recreatieve functie gaan hebben. Het zijn aantrekkelijke wandel- en fietsroutes tussen woongebieden en recreatiegebieden.

Thema
Ruimte voor Energie

Opgave 1
Om klimaatverandering tegen te gaan hebben we in het Klimaatakkoord afgesproken om onze CO_2-uitstoot in 2030 te halveren. Via de Regionale Energiestrategie levert Oss hier een belangrijke bijdrage aan door in 2030 zo'n 260.000 MWh aan duurzame energie op te wekken en tegelijkertijd 11% op ons energiegebruik te besparen. Om onze opwekdoelstelling te halen, stimuleren wij burgers en bedrijven om zoveel mogelijk daken vol te leggen met zonnepanelen. Als burgers en bedrijven besluiten om alle hiervoor geschikte daken in Oss vol te leggen met zonnepanelen, dan kunnen we hiermee bijna een kwart van onze energiedoelstelling voor 2030 realiseren. Dat betekent dat we daarnaast windmolens en zonnevelden in het buitengebied nodig hebben. Dit kan op gespannen voet staan met bestaande functies in het buitengebied zoals natuur, wonen en landbouw.

We vinden dat we onze afgesproken bijdrage moeten leveren aan de energietransitie. Welke aspecten zijn van belang bij de afweging van initiatieven voor de opwekking van wind- en zonne-energie in het buitengebied? Waar kan het wel en waar niet en waarom?

Opgave 2
Na 2030 gaan we een stap verder. In 2050 willen we in Oss volledig CO_2-neutraal zijn. Dat betekent onder andere dat alle in Oss gebruikte energie in 2050 duurzaam moet worden opgewekt. Er zijn verschillende vormen van duurzame energie in ontwikkeling die na 2030 (naast zon- en windenergie) kunnen helpen bij het realiseren van onze energiedoelstellingen in 2050. Voorbeelden zijn biomassa, aquathermie, geothermie en kernenergie. We willen in ieder geval kijken naar geothermie omdat daarvoor kansen aanwezig lijken te zijn.

We nemen alternatieven voor wind- en zonne-energie serieus. Welke vormen van duurzame energie-opwekking zijn in het buitengebied na 2030 mogelijk? Aan welke randvoorwaarden moeten deze dan voldoen?

Zoekgebieden zon

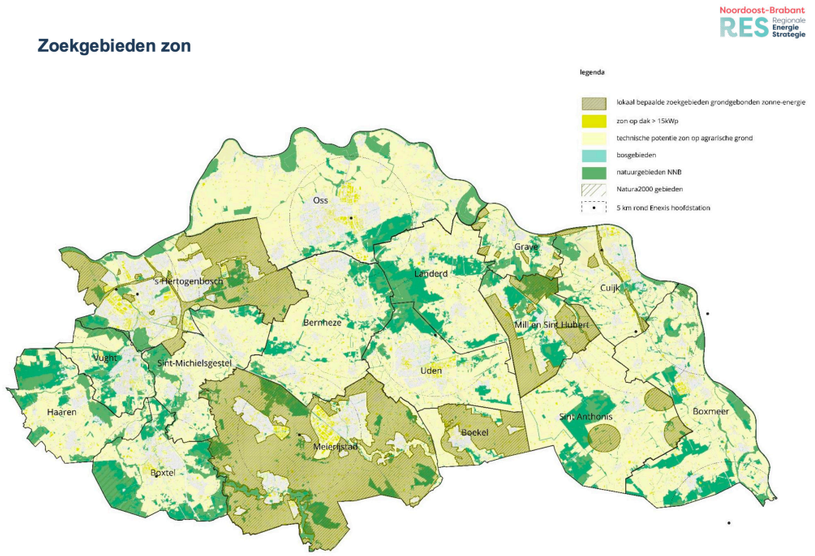

Deze kaarten tonen de zoekgebieden voor zon en wind in de regio Noordoost-Brabant (bron: RES). In Oss zijn vooral de komgebieden technisch geschikt voor zonnevelden en windmolens en de oeverwal en dekzand(rug) voor zonnevelden.

Zoekgebieden wind

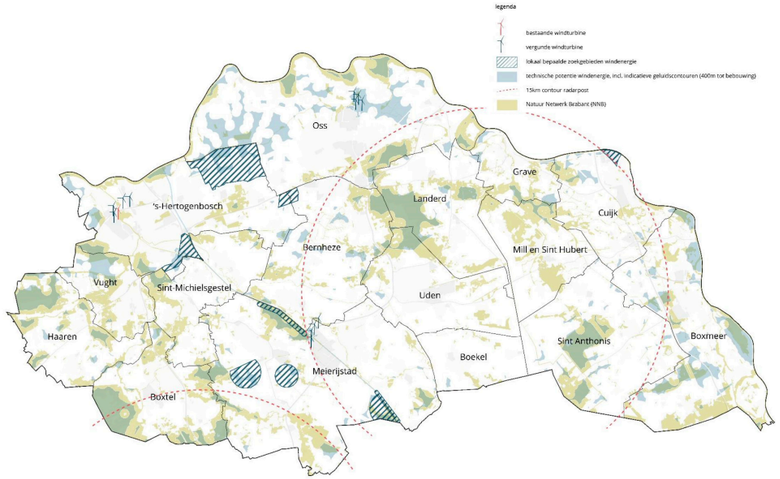

Ideeën en inspiratie

Ruimtelijke verkenningen energie

De afgelopen jaren zijn diverse verkennende studies gedaan naar hoe we onze energiedoelen zouden kunnen bereiken. Van het inzetten op 100% windenergie tot 100% zonnevelden of een genuanceerde mix van beiden. De Lithse Polder zou zich kunnen ontwikkelen tot een energielandschap door windmolens te concentreren. Zonnevelden zouden ontwikkeld kunnen worden tot een grootschalig energielandschap of meer verspreid over het buitengebied een plek kunnen krijgen.

Ruimtelijke verkenningen uit het advies voor de ontwikkeling van zonnevelden (Wing, mei 2020)

Ruimtelijke verkenning uit het advies over kansen voor duurzame energie in Oss (Bosch en Slabbers, april 2017)

Thema
Vrije Tijd en Ruimte

Opgave 1
Het binnenlands toerisme groeit. Naast steden is het buitengebied in trek om in een aantrekkelijk groen decor te recreëren en ontspannen. We zien in ons buitengebied een toenemend aantal initiatieven voor uiteenlopende vormen van recreatie en toerisme. Zowel grootschalige en drukke vormen van recreatie als kleinschalige en rustige vormen van recreatie. Het recreëren in Oss is vooral geconcentreerd rondom Herperduin, Geffense Plas en aan de Maas. Daar zijn ook de meeste initiatieven te vinden. In onze gemeentelijke visie op recreatie en toerisme hebben we de ambitie om dit door te ontwikkelen. De afgelopen jaren hebben we vooral in de Maashorst geïnvesteerd. De komende jaren richten we onze blik meer op de Maas. Maar blijft de combinatie van de verschillende gebieden (Maas en Maashorst) een belangrijke kwaliteit.

We vinden dat het recreatief gebruik van het buitengebied mag groeien. Maar er zijn wel grenzen aan en die kunnen per gebied verschillen. Waar en hoe bieden we ruimte aan welke vormen van recreatie en toerisme?

Opgave 2
Oss heeft een aantal unieke archeologische en cultuurhistorische waarden in de gemeente. Zeker ook in ons buitengebied. Denk aan archeologische vindplaatsen zoals het Vorstengraf, het zicht op alle kerktorens vanuit de polder, de eendenkooien en de dwarsdijken in de Beerse Overlaat. Deze waarden zijn belangrijk voor het de identiteit van het gebied en maken Oss daarnaast interessant voor een bezoek. De aanwezige archeologie en het historisch erfgoed wordt nu nog niet altijd ten volle benut en uitgedragen.

We vinden dat we als Osse samenleving meer met onze cultuurhistorie en archeologie kunnen doen dan nu. Hoe zorgen we ervoor dat archeologie en cultuurhistorie beleefbaarder worden en welke kansen biedt dat voor recreatie en toerisme?

Opgave 3
We worden steeds ouder, de kosten van de gezondheidszorg moeten draagbaar blijven en daarom wordt het steeds belangrijker om een gezonde levensstijl te stimuleren. Als gemeente richten we ons op het stimuleren van de positieve gezondheid. Bewegen is daarin een belangrijke pijler in ons beleid. Het buitengebied in Oss biedt zowel voor bewoners als voor bezoekers goede mogelijkheden voor het stimuleren van fietsen, wandelen en andere vormen van bewegen en sporten.

We vinden gezondheidsbevordering een belangrijk onderwerp en willen het buitengebied daar nog aantrekkelijker voor maken. Hoe kunnen we het buitengebied nog meer benutten voor het stimuleren van een gezonde levensstijl, zowel voor lokale bewoners, stedelingen als bezoekers?

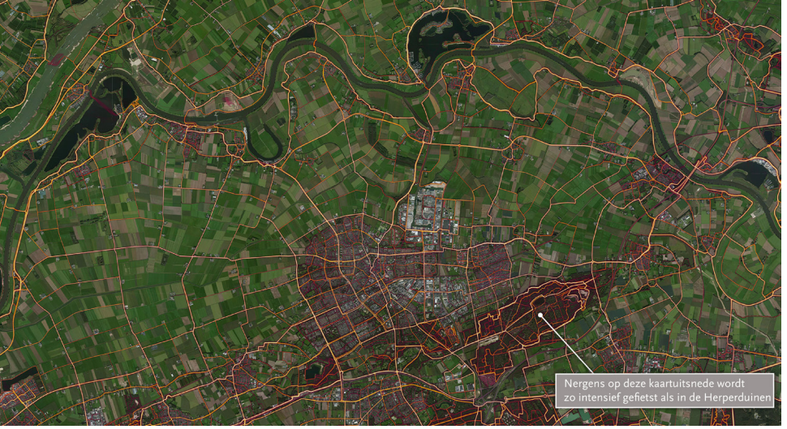

Deze kaart toont de 'heatmap' van het fietsen in Oss en omgeving (bron: Strava, app die sporters gebruiken). Te zien is dat er veel wordt gefietst in Herperduin en op de Maasdijk.

Deze kaart toont de 'heatmap' van het wandelen in Oss en omgeving (bron: Strava, app die sporters gebruiken). Opvallend is de vele looproutes vanuit het noordelijk deel van de stad richting de Maas.

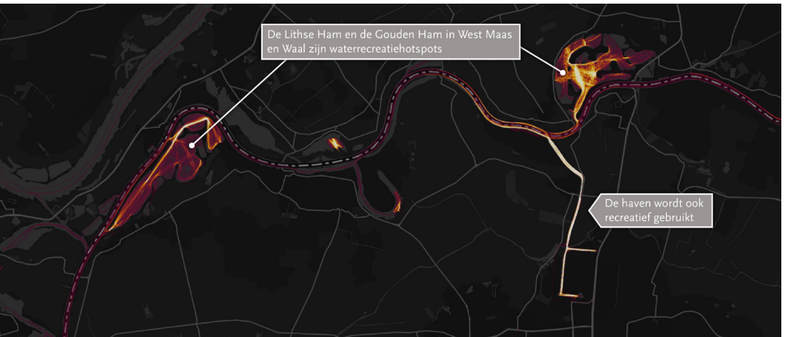

Deze kaart toont de 'heatmap' van de watersport in Oss en omgeving (bron: Strava, app die sporters gebruiken). Oss heeft drie plekken die intensief voor watersport worden gebruikt.

Ideeën en inspiratie

Bottom-up ontwikkelingsgebied aan de Maas

Een idee voor de oeverwal is om in te gaan zetten op een bottom-up ontwikkeling van het gebied door ruimte te geven aan recreatieve ontwikkelingen die passen bij het landschap. Het kan gaan om campings, B&B, theetuinen en jachthavens op voorwaarde dat ze aan het landschap bijdragen. Mogelijkheden om bij te dragen zouden kunnen zijn: toevoegen van landschapselementen zoals boomgaarden, bosschages, erfbeplanting, bomenrijen, etc. Ook is het mogelijk om de rijke cultuurhistorie beter beleefbaar te maken. Onder andere de Zuiderwaterlinie, Kasteel Oijen, Heerlijkheid Dieden en Groenewoud in Lith bieden kansen op dit vlak. In dit idee is recreatie op de oeverwal de economische pijler voor de toekomstige ontwikkeling van het gebied.

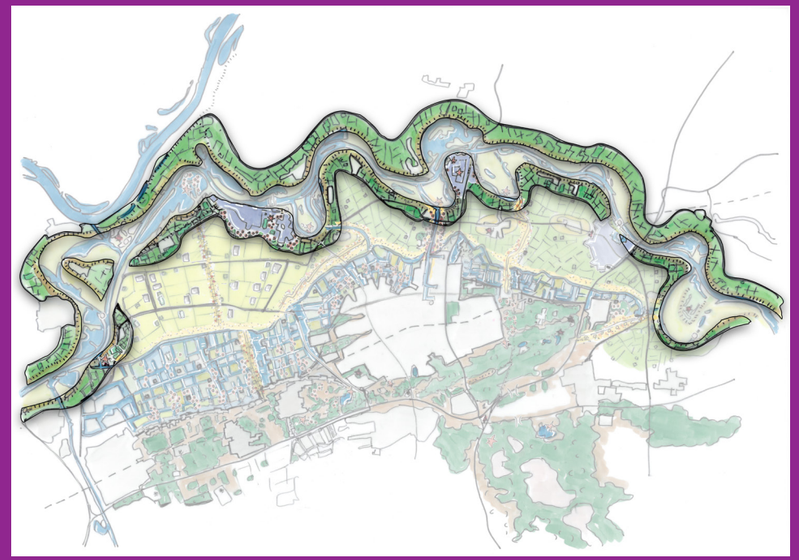

Thema Prettig Wonen en Leven

Opgave 1
Het wordt steeds drukker op de wegen. Dat is ook te merken in het buitengebied. Het aantal recreanten neemt toe, mede door de opkomst van de elektrische fiets. Steeds meer boeren hebben grote tractoren en landbouwmachines worden steeds groter. En door de toenemende filedruk op de A50 is er veel sluipverkeer. Veel verschillende soorten gebruikers op vaak kleine lokale wegen. Op sommige plekken ervaren verkeersdeelnemers dit als onveilige situaties en overlast.

We vinden het belangrijk dat alle verkeersdeelnemers zich veilig en comfortabel voelen. Hoe kunnen we zorgen voor een goede balans tussen recreatie- en bestemmingsverkeer en veilige lokale wegen?

Opgave 2
Onze kernen worden steeds meer bewoond door een 'algemene' woonconsument die het dorps wonen als alternatief ziet voor de stad. Gelijktijdig wordt het buitengebied rondom de dorpen intensief gebruikt door de landbouw. Over het algemeen is er weinig overlast van de landbouw. Op enkele specifieke plekken aan de rand van dorpen ervaren bewoners wel overlast, met name in de luchtkwaliteit. Agrariërs ervaren soms overlast van bewoners omdat zij bijvoorbeeld de percelen niet altijd respecteren.

We vinden een goed leefmilieu in de dorpen belangrijk. Daarnaast moeten agrariërs, ook rond de dorpen, een bedrijf kunnen runnen. Hoe gaan we conflicterende belangen die zich hierbij kunnen voordoen tussen bewoners in de dorpen en de landbouw oplossen?

Opgave 3
De verwachting is dat in Oss de komende jaren veel boeren zullen stoppen. De afgelopen jaren zijn ook al veel boeren gestopt, vooral in het dekzandgebied en het gebied aan de Maas. Veel boerderijen zijn herbestemd naar wonen of ander type bedrijf. Het gebied leent zich daarvoor. De komende jaren verwachten we dat vooral boeren in de polders zullen stoppen. Hier is de opgave heel anders. De polders zijn onze primaire landbouwgebieden. Bij herbestemming naar wonen worden boeren in de omgeving beperkt. De vraag is of de vrijkomende boerderijen interessant zijn voor boeren die willen uitbreiden. De grond is vaak aantrekkelijk om over te nemen maar de stallen niet. Voorkomen moet worden dat dit leidt tot leegstand en ondermijning. Dat vinden wij in zo'n situatie primair de verantwoordelijkheid van de eigenaar.

Welke kansen zijn er voor nieuwe invulling van VAB's? En hoe kunnen we daarmee bijdragen aan versterking van de vitaliteit van het buitengebied?

Opgave 4
De verstedelijkingsopgave legt een ruimteclaim op ons buitengebied. Een aantal gebieden aan de rand van Oss, Geffen en Ravenstein is in beeld voor woningbouw. Hiermee kunnen we het structurele woningtekort voor een belangrijk deel oplossen. Tegelijk zien we het belang van een vitaal buitengebied en willen we de waarden van ons buitengebied niet aantasten.

Waar moeten we bij de woningbouwopgaven rekening mee houden? Welke waarden in het buitengebied dienen als input voor verdere planontwikkeling?

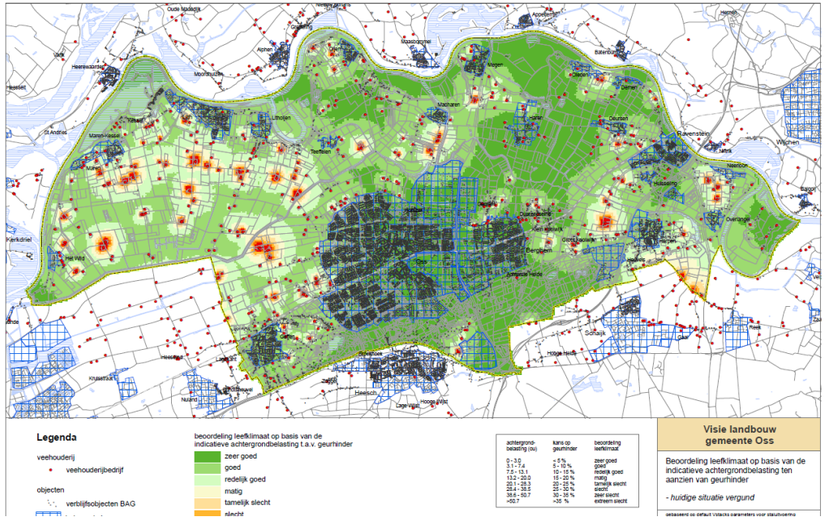

Deze kaart toont de beoordeling van het leefklimaat op basis van de belasting van geurhinder (bron: gemeente Oss). Te zien is dat over het algemeen het leefklimaat als goed wordt beoordeeld. Er zijn diverse plaatselijke situaties waar dat niet zo is, maar vaak zijn die niet gelegen in de buurt van woningen. Er zijn enkele specifieke overlastsituaties bij kernen.

Deze kaart toont de bestemmingen die vrijkomende agrarische bebouwing de afgelopen jaren heeft gekregen (bron: gemeente Oss). Veel gebouwen hebben een woonbestemming gekregen. Opvallend is dat in de polders nauwelijks bebouwing is vrijgekomen. Dat staat de komende jaren wel te gebeuren.

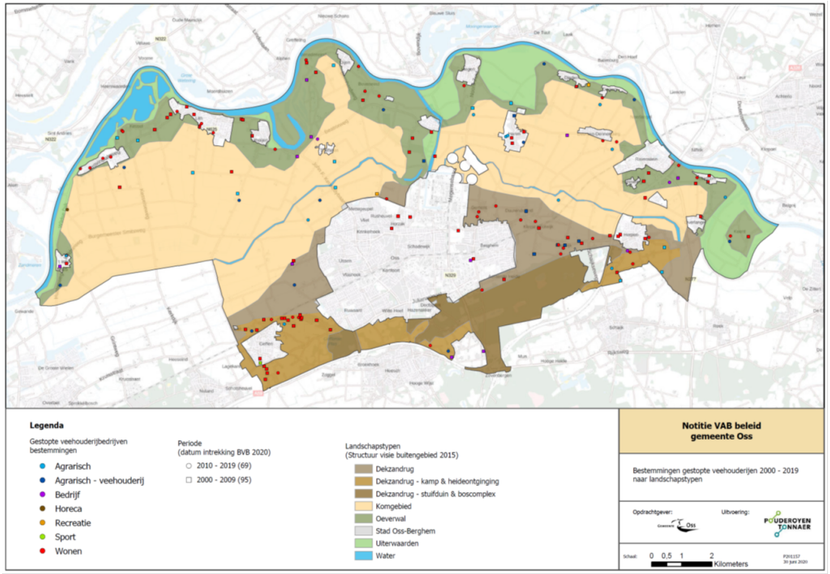

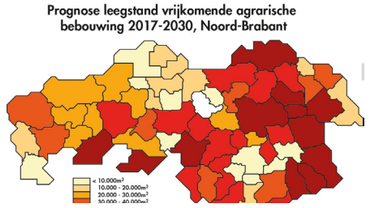

Deze kaart toont de prognose aan VAB's in de provincie Brabant (bron: provincie Noord-Brabant). Te zien is dat in Oss naar verwachting veel boerderijen vrij gaan komen.

Ideeën en inspiratie

Bandstad Oss - 's-Hertogenbosch

Door te investeren in nieuw bos zouden we een aantrekkelijk, gezond en groen woonmilieu kunnen ontwikkelen. Wonen in het bos biedt mogelijkheden voor exclusieve woonmilieus. Een idee zou kunnen zijn om nieuwe bossen te realiseren grenzend aan Berghem (oost- en noordzijde), Oss (westzijde) en Geffen. Dit sluit aan bij het idee van de Bandstad Oss-Den Bosch dat al langer speelt. Deze zogenaamde 'Bandstad' verbindt de steden Den Bosch en Oss door een rijk beboste dekzandrug met daarin de dorpen Geffen en Nuland en nieuwe bijzondere woonmilieus. Natuur, wonen en recreatie zouden hier dan samen kunnen opgaan . Dit levert recreatief een aantrekkelijke groene verbinding tussen Den Bosch en de Maashorst op.

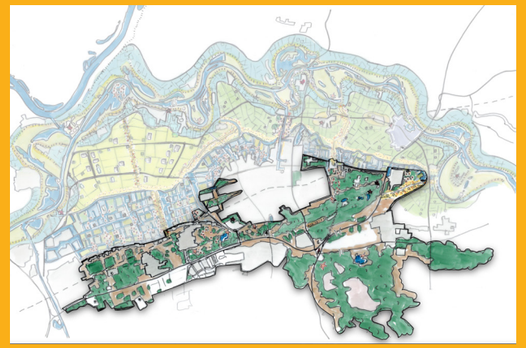

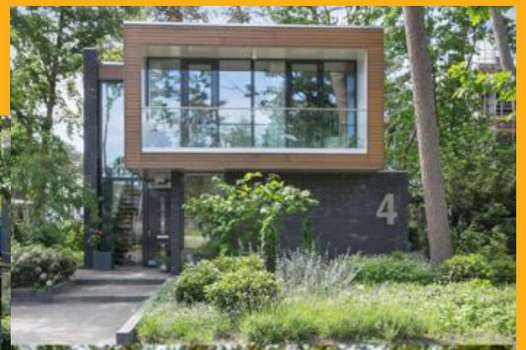

Thema
Toekomstvaste landbouw

Opgave 1
De Nederlandse landbouw is bekend in de wereld. We leveren betrouwbare kwaliteitsproducten tegen een goede prijs. De vraag blijft ook stijgen met ieder jaar wereldwijd 50 tot 100 miljoen extra consumenten. In eigen land ligt de landbouw onder een kritisch vergrootglas. De waarden van de efficiënte landbouw sluiten niet altijd aan bij de maatschappelijke waarden en er wordt kritischer gekeken naar de brede milieu-effecten. Om hierop in te spelen beweegt de landbouw langzaam maar zeker naar een model waarin efficiency en kwaliteit worden gecombineerd met duurzaamheidswaarden zoals natuurinclusiviteit, dierenwelzijn, bodemkwaliteit en gezondheid. Behoud van een gezonde sociaal-economische positie van boeren is daarbij een belangrijk uitgangspunt. Als gemeente ondersteunen we de transitie naar een kringlooplandbouw. We willen de landbouw ook op lange termijn een goede basis blijven bieden in ons buitengebied. Voor ons geldt dat de sector zelf, in interactie met de samenleving, met antwoorden moet komen hoe stappen gezet kunnen worden. Als gemeente willen we initiatieven daartoe ondersteunen.

Wij vinden dat rond voedselproductie de waarden van de landbouw en de waarden van de samenleving dichter bij elkaar moeten komen dan nu het geval is. Hoe zou je dat kunnen realiseren en wat kunnen we daar als gemeenschap aan bijdragen?

Opgave 2
Een van de nationale duurzaamheidsdoelen is het creëren van een circulaire economie. De landbouw is van nature, en principieel, een circulaire sector waarin productie, consumptie en meststoffen elkaar in een eeuwig ritme opvolgen. Als gemeente willen we bijdragen aan het creëren van een circulaire economie. De landbouw is daarin een belangrijke speler.

We streven naar een circulaire economie. Welke kringlopen, op welke schaal, zijn te sluiten en wat kunnen we daar op het niveau van de gemeente Oss aan bijdragen? Het gaat daarbij in ieder geval over lokale voedselkringlopen en mestkringlopen.

Opgave 3
In Oss is het type agrarische bedrijf veelal verbonden aan een bepaald gebied: melkvee in de polders, varkens op het zand of oeverwal en tuinbouw op de overgang tussen zand en klei. De laatste jaren ontstaat steeds meer diversiteit in de agrarische sector. Sommige bedrijven groeien verder door, anderen richten zich meer op verbreding (nevenfuncties) of specialisatie (gericht op een specifiek ras). Er ontstaan ook nieuwe vormen (o.a. herenboeren, voedselbossen, biologisch) en nieuwe businessmodellen door een combinatie met energie, biodiversiteit en watermanagement (o.a. ‘energyfarming’, landschapsbeheer).

We willen in Oss ruimte bieden aan diverse vormen van agrarische bedrijvigheid. Hoe en waar kunnen we het beste ruimte bieden aan welke vormen van landbouw?

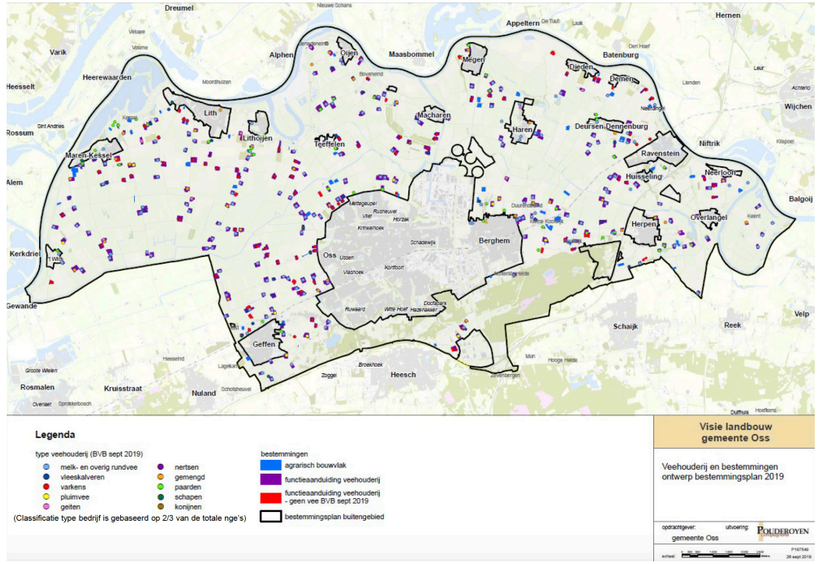

Deze kaart toont de huidige locaties van agrarische bedrijven naar type veehouderij (bron: gemeente Oss). Te zien is dat de melkveehouderij vooral gevestigd is in de poldergebieden.

Deze grafiek verbeeldt het 'stuwmeer' aan vrijkomende agrarische bedrijven in Oss (bron: CBS statline). Te zien is dat het aantal bedrijven in het gebied van de huidige gemeente gedaald is van ongeveer 450 naar 350 in de afgelopen 20 jaar. Landelijk stopt gemiddeld ieder jaar 3,2 procent van de agrarische bedrijven. Deze ontwikkeling is weergegeven met de Osse situatie in 2000 als uitgangspunt. De afwijking van het landelijk gemiddelde in Oss is behoorlijk groot en dit past ook in andere signalen dat er veel ondernemers ongeveer op hetzelfde moment begonnen zijn. Veel daarvan staan nu op het punt te stoppen. Dat betekent dat de komende jaren veel agrarische gronden en gebouwen vrij zullen komen.

Ontwikkeling aantal agrarische bedrijven (bron: CBS statline)

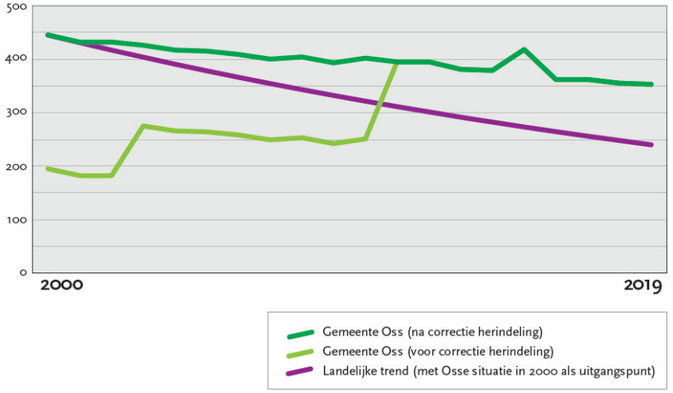

Ideeën en inspiratie

Future landbouw in de Lithse Polder

Het noordelijk deel van de Lithse Polder zou in de toekomst het landbouwgebied van Oss en de regio kunnen worden waar meer ruimte gegeven wordt om te experimenteren met grootschalige innovaties. Dit Future landbouwgebied is wereldwijd toonaangevend en inspireert andere agrariërs over te stappen op nieuwe technieken en methoden. De landbouw hier draagt bij aan een innovatieve én duurzame voedselvoorziening voor de wereld.

In dit concept zouden de gemeente en de provincie de agrariërs ruimte kunnen geven om te innoveren, experimenteren, ontwikkelen en te groeien door regels te verminderen. Dierenwelzijn, circulariteit en kringlooplandbouw zijn wel vanzelfsprekend.

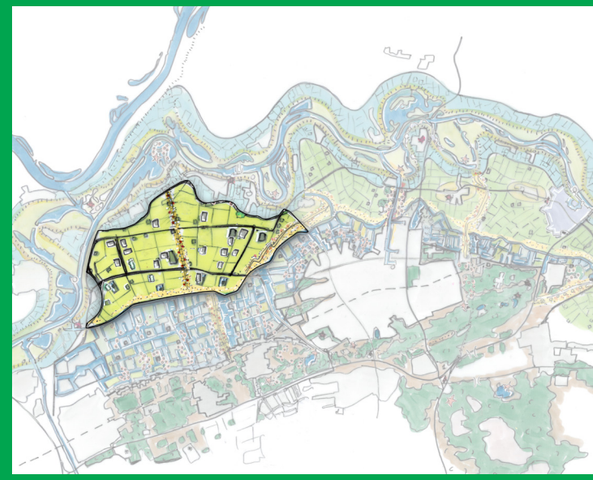

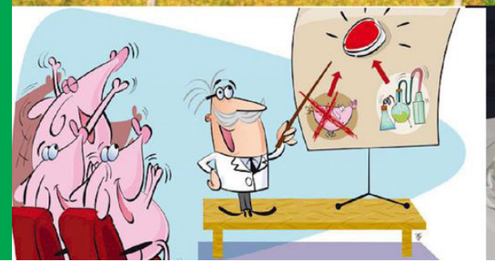

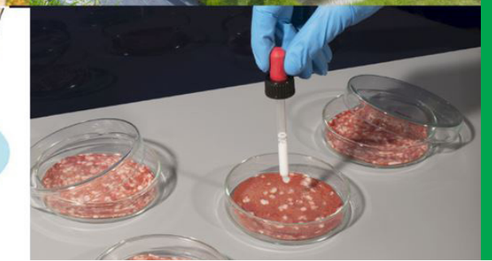

3.2 Wat hebben we al besloten?

Relatie met bestaand beleid
Natuurlijk hebben we voor tal van sectoren al bestaand beleid. Dit sectorale beleid nemen we mee als input voor de gebiedsvisie. Het kan zo zijn dat het proces van de gebiedsvisie voor het buitengebied aanleiding geeft om aangepaste keuzes te maken in dat sectorale beleid. Bestaande projecten voor bepaalde deelgebieden nemen we ook mee als input en zal meestal ongewijzigd onderdeel van de visie vormen (denk aan de Maashorst en Meanderende Maas).

Voor sommige sectoren wordt op dit moment nieuw beleid gemaakt (landbouw, VAB's, erfgoed, routekaart GBN). Ook voor bepaalde deelgebieden lopen planprocessen (denk aan Duurzame Polder, dijkversterking Cuijk-Ravenstein). Deze processen lopen (deels) parallel met het opstellen van de gebiedsvisie voor het buitengebied. We stemmen deze processen zoveel mogelijk op elkaar af. De inhoud wordt altijd afgestemd met de gebiedsvisie. De strategische keuzes voor sectoren of gebieden komen uiteindelijk altijd terecht in de omgevingsvisie omdat daar de integrale doelen voor de fysieke leefomgeving worden bepaald.

Uitgangspunten voor het gesprek
We hebben we een aantal beleidskeuzes en lopende projecten die we als kader en uitgangspunt beschouwen in het gesprek met de samenleving:

- Naast mogelijke uitbreidingen van stad en kernen willen we alleen nieuwe woningen in het buitengebied toevoegen als er een duidelijke meerwaarde te behalen is. Dat kan zijn een goede herinvulling van leegstaand vastgoed in verband met dreigende verloedering, of het creëren van een bijzonder woonmilieu dat aanvullend is op de woonmilieus die we in Oss al hebben.
- Op het gebied van verkeer streven we naar een optimale bereikbaarheid voor bestemmingsverkeer en een goede balans tussen bereikbaarheid, veiligheid en leefbaarheid op de lokale wegen.
- We willen de recreatieve potenties van ons gebied verder benutten en ontwikkelen. Het doel is vooral naar een grotere tevredenheid over de recreatieve voorzieningen in het buitengebied en vergroting van de bijdrage die de recreatieve sector kan bieden voor de werkgelegenheid in Oss.
- We willen de cultuurhistorische, landschappelijke en archeologische waarden in Oss zichtbaarder en beleefbaarder maken op de plek waar het zich van oorsprong bevindt en de recreatieve potenties meer gaan benutten.
- We hebben in Oss veel aandacht voor positieve gezondheid. Doestelling is om de inwoner in zijn kracht te zetten en gezond gedrag te bevorderen. We streven naar een gezonde leefomgeving en stimuleren een gezonde levensstijl.
- We willen de natuurlijke en ecologische waarden in onze gemeente vergroten. Daarom werken we aan een lokale uitwerking van het Natuurnetwerk Brabant tot het Natuurnetwerk Oss. Het doel is natuurgebieden vergroten, verbeteren en meer aan elkaar verbinden.
- In het kader van de RES Noordoost-Brabant hebben we onze klimaatdoelen bepaald. In 2030 willen we 11% energie besparen en 0,93 PJ aan duurzame energie opwekken. De doelen voor duurzame energie tot 2030 moeten vooral in het buitengebied gerealiseerd gaan worden. In 2050 willen we energieneutraal zijn.
- Het bestemmingsplan buitengebied is onlangs vastgesteld. Daarin zijn de ontwikkelingsmogelijkheden voor de agrarische sector per deelgebied bepaald.

De grote projecten die we als uitgangspunt voor het gesprek hanteren zijn:

- Meanderende Maas
- Maashorst
- Dijkversterking Ravenstein - Cuijk (nieuw)
- Landschapsverbetering Geffen-Oss
- Ontwikkeling Maashorst - Herperduin
- Ecologische verbindingszone Hertogswetering
- Aanleggen van glasvezelnetwerk
- Fietspad langs de Kennedybaan
- Vier windmolens in Elzenburg - De Geer
- Verkenning Duurzame Polder
- Zonneveld Munlaan

Het project de Meanderende Maas: dijkversterking, meer natuur, recreatie en nieuw landschap (bron: project Meanderende Maas).

3.3 Hoe gaan we het gesprek organiseren?

Iedereen is uitgenodigd
De kaders en opgaven op de zes gespreksthema's vormen de input voor de eerste participatieronde die we gaan organiseren. Met participatie bedoelen we dat we in gesprek willen met de hele samenleving over het Osse Buitengebied. Iedereen die zich verbonden voelt met het buitengebied, er belangen heeft of op een andere manier interesse heeft is uitgenodigd om mee te denken. Uitgangspunt is dat de samenleving veel kennis heeft over gebied. Samen komen we tot een scherp beeld. We zijn nieuwsgierig naar de inbreng vanuit de samenleving en boren alle mogelijke kennis, denkkracht en enthousiasme aan die in de samenleving aanwezig is.

Opzet en organisatie
Om het gesprek met de samenleving te voeren, gaan we tijdens de eerste participatieronde een aantal bijeenkomsten organiseren. Rekening houdend met de (on)mogelijkheden van de Covid 19 - maatregelen gaan we hier zo snel en goed als mogelijk is, invulling aan geven. De opbrengsten daarvan gebruiken we om in de volgende fase een concept - gebiedsvisie te maken. Dit concept is dan de input voor de volgende participatieronde.

Communicatie
Belangrijk is dat we iedereen bereiken voor een uitnodiging. Daarvoor gebruiken we verschillende kanalen: facebook, twitter, Ossactueel, gemeentelijke website en huis-aan-huis post. We zetten een speciale website (of pagina) op met nieuws, informatie, het programma en aanmeldmogelijkheid.

Bij de organisatie en uitnodiging houden we rekening met de redenen waarom iemand interesse zou kunnen hebben om aan het gesprek over de gebiedsvisie voor het Osse buitengebied mee te doen. Dat kan zijn:

- Algemene interesse en weten wat er speelt
- Het inbrengen van persoonlijke belangen, ambities en wensen
- Invloed kunnen uitoefenen op het beleid van de gemeente
- Inspiratie opdoen voor de eigen leef- of werkomgeving

3.4 Wat willen we met het gesprek bereiken?

Doelen voor het gesprek

Met de breed opgezette participatie willen we iedereen de kans geven mee te praten over de toekomst van het buitengebied. Dit is wat we willen bereiken:

- Het ophalen van mogelijke oplossingen voor de opgaves en de prioritering tussen opgaves.
- Het ophalen van praktijkkennis van mensen die elke dag in het gebied wonen, leven en/of werken.
- Het creëren van betrokkenheid en enthousiasme over de Gebiedsvisie Vitaal Buitengebied.
- Betrokkenen inspireren om op een bepaalde manier naar het buitengebied te kijken en bepaalde ontwikkelingen te stimuleren.
- Wederzijds begrip creëren, integraal denken en in elkaar kunnen verplaatsen

Alle informatie is per definitie waardevol en levert bouwstenen om tot een integrale visie te komen. Met de informatie uit de eerste participatieronde gaan we een eerste concept maken voor de gebiedsvisie. Dit concept vormt dan de input voor de tweede participatieronde die we begin 2021 zullen organiseren.

Gebiedsgerichte uitwerking

De tweede participatieronde steken we dan zowel thematisch als gebiedsgericht in zoals in nevenstaande matrix weergegeven. Door thema's te combineren met een indeling in deelgebieden kunnen we onderzoeken wat per deelgebied de beste mix is van thema's. En andersom, hoe elk thema gebiedsgericht ontwikkeld kan worden. Dit idee werken we verder uit in fase 2.

Op deze manier willen we samen met onze burgers en ondernemers een gebiedsvisie maken die inspireert, aansluit bij de praktijk en voldoende handvatten biedt om de komende jaren samen te werken aan een aantrekkelijk en vitaal buitengebied!

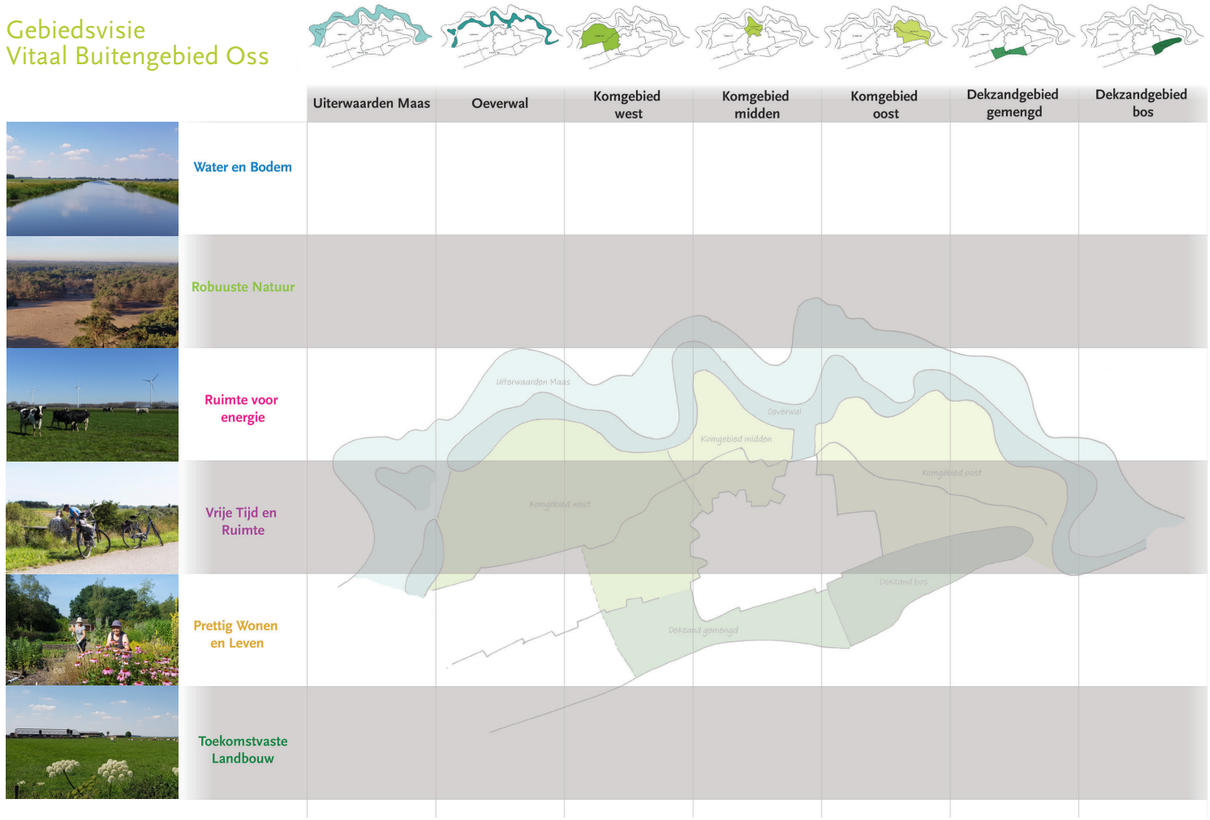

Thematische én gebiedsgerichte benadering in de Gebiedsvisie Vitaal Buitengebied Oss

Bijlagen

Bijlage 1 Betrokken stakeholders

Deze stakeholders zijn betrokken bij het aanscherpen van de trends en opgaven die in deze opgavenota zijn beschreven:

- ZLTO
- Polderboeren
- ANB Oost-Brabant
- Rabobank
- Werkgroep Archeologie
- Werkgroep Religieus erfgoed
- Stichting Maasmeanders
- Koninklijke Horeca Nederland
- Escoss
- ECO
- Gemeente 's-Hertogenbosch
- Provinciehuis Brabant
- IVN
- Stichting Landschapsbeheer
- Natuurmonumenten
- Brabant Landschap
- Brabant Water
- Rijkswaterstaat
- Meanderende Maas
- Waterschap Aa en Maas
- ODBN
- Regio NOB
- GGD
- Dorpsraad Berghem
- Dorpsraad Megen, Haren en Macharen
- Dorpsraad Lith
- Dorpsraad Ravenstein
- Dorpsraad Geffen
- Dorpsraad Herpen

Gemeente Oss

Gespreksnota

Gebiedsvisie Vitaal Buitengebied Oss